THROUGH THE LIBERAL LOOKING GLASS:

Stories from our heritage

Interested in getting to know some of the most beautiful and fascinating stories – from our greatest storytelling collections, the Talmud and Midrash – from the inside?

Would you like to take more ownership of our rich literature, as progressive, discerning Jewish adults?

Come study and discuss what these texts might tell us about ourselves, as Jews and as human beings. Through the Liberal Looking Glass offers six sessions of discussion and text study, guided by Torah teacher, Rabbi Leah Jordan from Liberal Judaism, on a range of wonderful Talmudic and Midrashic stories (and connected contemporary reading) from our Jewish tradition.

The series will deal with many of life's great questions: death, good and evil in the world, forgiveness and repentance, creation, divisions in the Jewish community, relationships with the wider non-Jewish world, the nature of Torah, the relationships between students and teachers, parents and children, religious dissent, and much more.

- Feb 6 The Oven of Achnai: The Torah is Not In Heaven (Talmud, Bava Metzia 59a-b)

 Our human right to interpret for ourselves
- Feb 13 The Death of Rabbi Eliezer: Sequel to the Oven of Achnai (Talmud, Sanhedrin 68a)

 The Torah (and Judaism) is expansive and we grow it day by day in our own lives
- Feb 20 Elisha ben Abuyah: Judaism's Ultimate Heretic (Jerusalem Talmud, Chagigah 2:1, 77b-c)

 Struggling with why evil and suffering exist in the world
- Feb 27 Make Your Ear Like A Hopper: The Multivocality of Torah (Talmud, Chagigah 3a-b)

 How to live the tension of divergent opinions
- Mar 6 Two Creation Stories: The First Human Being vs. The First Things God Created (Talmud, Avoda Zara 8a vs. Midrash Genesis Rabbah 1:4)

 What does the Jewish creation story say about our world?
- Mar 13 A Last Story (chosen in discussion together as a class)

 What we'd like to look into further

THURSDAY EVENINGS 7.30 to 9.30 pm

£5 per session or £25 for the series (payable to FPS office)

Come and learn and discuss together!

Refreshments included

THROUGH THE LIBERAL LOOKING GLASS: STORIES FROM OUR HERITAGE

THE OVEN OF ACHNAI: THE TORAH IS 'NOT IN HEAVEN' (Talmud, Bava Metzia 59a-b)

OUR HUMAN RIGHT TO INTERPRET FOR OURSELVES

Rabbi Leah Jordan

פרק ראשון מבוי שהוא נבוה עירובין

תויא ליה ואפי הכי עשרים אמה הוא דגבוה

דחנן *"חמש אמלחראות "של מילה היו על נביו זו למעלה מזו וזו למעלה מזו והאי מאי

תיובתא דילמא כי תניא ההיא דאמלחראות

באולם חניא והאי כאי קושיא דילכא

תבנית היכל כתבנית אולם אלמה אמר רבי

אילעא אכר רב רחבה ד' אע"פ שאינה

בריאה ואם יש לה אמלחרא אפי נבוהה

יותר מעשרים אמה אינו צריך למעם אמר רב

יוסף אמלחרא מתניתא היא מאן קחני לה

אכר אביי והא "חכא כריה דרכה כר אבוה

פחני לה ותיהוי אמלחרא מחניתא ותיקשי

לרב אמר לך רב דל אנא מהכא מחנייתא

מי לא קשיין אהרדי אלא מאי אית לך למימר

תנאי היא לדידי נפי תנאי היא רב נחמן בר

יצחק אמר בלא רב מתנייתא אהדרי לא קשיין לרבנן קורה "מעמא (4) מאי משום

היכרא והאי דקתני יתר מפתחו של היכל

סיסנא בעלמא ורב נחמן בר יצחק הניחא אי

לא סבידא ליה הא דרכה אלא אי סבירא

שלפא ביה עינא אלמא גבי סוכה נסי

בהיכרא פליגי איפלוגי בתרתי למה (1) לי

צריכא דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר ר' יהודה כיון רלישיבה עבידא שלמא ביה

עינא אבל מבוי דלוזילוך עביד איכא

מורה להו לדבנן ואי אשמעינן בהא בהא

קאמרי רבגן אבל בהך אימא פודו ליה לר'

ורב נחמן כר ילחק אי סכירא ליה הא דרבה כו'י לרבה גופיה בית פי בית מו הה מלי למיפרך דאית ליה כפרקון (ד' יבי) דקורה משום בית פי בית פי היכרא אלא משום דרב נחמן מפרש בהדיא דפליני בהיכר פריך למה

להו לאיפלוני בחרחי : אי קלשת היי לה חמחה מרובה מצילחה -מפר' ר" חמתה מרובה מלילתה ע"י שיכה הרוח ויפור עד שחהה חמחה לא תיהני ליה אפלחרא דהא היכל אפלתרא

מרובה מלילמה דחי ע" קלישה לחודה חהא חמתה מרובה היכי מכשר' לה בלישנה בחרה הה חין סכך פסול חלטרף בהדי סכך כשר כדחמרי בסוכה (די ס:) גבי העושה סוכתו מחת החילן וקשיח דחתר בפרק קמח דסוכה (ד' ד') היחה נבוסה מכ' אמה והולין יורדין כחוך כ' אם לילחה מרוכה מחמחה כשירה אם לא פסולה ואמאי כשירה והלא אי קלשת ליה יפט החלין למטה וללישנה כתרה ההכה התי שפיר ולרבא מפרוקיא נמי דמפרש משום דסוכה דיחיד היא ולא מידכר אתי ספיר דגכי הולין איכא למימר דיורדין הרכה למסה דליכא למיגזר מידי אבל לרבינא קשה דמשמע דמשום סוכה דאורייתא פסולה משום אי קלשת ט' ויצ דהתם מיירי שיש סרבה הולין שיטולין להחקיים כקל על ידי סמיכה ועוד טכל לומר הכח דאי קלשח ליה הוי חמחה מרובה ע"י קלישה לחוד ומלשרף לסכך דלמעלה חכ' וללישכח בחרה דלה חשיב כל כך סכך פסול הוחיל והרי סכך כשר אם היה למעה מכ' אבל קשה דגבי הולין חמרי' וחם לחי פסול וללישנה בתרה דהכה מכשריט אפינו חמתה מרובה מלילתה מיהו ללישנא קמא כיחא אי נמי גבי כולין ים לפסול יותר הוחיל וחצודים עליונים והתחתונים זה בוה דחי קלשח יפול הכל: אבוך רבה כמכוי פסול - לינ רב דרב יליף מפתחו של היכל דהוי חלנו כ' :

עין נ נר

רבינו

מלוסי אות של נכן כו

ì

ירודה צריכא ימאי אמלחרא רב רכא בריה דרבה בר אבוה אמר קיני כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא פסקי דארוא כאן דאכר פסקי דארוא כיש קיני מיד קיני אבל פסקי דארוא לא ומ"ד פסקי הארוא (י) מ"ם משום דנפיש משכיה והא סוכה דנפיש משכיה וקאמרי רבגן דלא אלא כיון דקא חשיב איח ליה קלא: 'מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים מקצת סכך בחוך עשרים ומקצת סכך למעלה מעשרים אמר רבה במבוי כשר בסוכה פסול מאי שנא במבוי דכשר ראמרי קלוש מוכה נמי לימא קלוש אי קלשת הויא לה חמחה מרובה מצילחה הכא נכי אי קלשת הויא לה קורה הנימלת ברוח אלא על כרתרנעשו כשפורין של מחכח הכא נמי על כרווך נעשית צילחה מרובה מחמתה אמר רבא מפרוקי סוכה דליחוד היא לא מדבר מבוי דלרבים מדכרי אהדדי רבינא אמד סוכה דאוריירָא ארמירו בהרבגן מבוי דרבגן לא אחמירו ביה רבָנוְרב ארא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה איפכא אמר רבה במבוי פסול בסוכה כשירה מאי שנא סוכה רכשירה ראמרינן קלוש במבוי נמי לימא קלוש אי קלשת הוי לה קורה הניפלת ברוח הבא נמי אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה אלא על כרווך נעשות צילחה מרובה מדמחה הבאנמי עיכ נעשו כשפריון של מחבת אמר רבא מפרוקא "סוכה רליחיד היא רמי אנפשיה ומרכר מבוי דלרבי" היא סמכי אהורדי ולא מדכרי "דאמרי אינשי קרויא דבי שוחפי לא חמימא ולא קרירא רבינא אמר סוכה דאורייתא לא בעי חיזוק מבוי דרבנן בעי חיזוק כאי הוי עלה רבה בר רב עולא אמר זה ווה פסול רבא אמר יוה ווה כשר

הלכך לה חשיב: לה פידכר י חמנין דתשתקול מקלת שבי הסכך הגבנס לחוך כ' וקיימא טלה למעלה מכ': מדכרי אחדי שאם הרקב תחתונה של קורה וחעמוד כולה למעלה מעשרים אחה מחקרי לה : 446 - אמודי מכשרת בסיכה משום דע"ב השרא לילתה מרוכה מחמתה דיהו רוודן באו דקאמריי ולא שקילנה מינה מידי : סכם נפי - חשוב אומה כשפודין כבידין דהי נמי קלישי לה שדי להו זיקה דהה לה מידי שקלח מינה הצלה רוחין החו דקהמת :

") [על כב של החבר בין אחרה בין החבר המנות לבן על הבין את החבר המנות המנ

לם סיפני לים פפוסרם. לחכשורי נוכה יותר מכ' לקתן מפרם מחי המלחרה והיכה חני דמהגיה: של מילפ · ען שגדילין בו מילין והם שמלים וכלש גלא"ם : 1 מפר ב" מינפס כו" - השחה קה מסיק לפירכיה האשכחן דמהניה אחלסרה אליכה דרב ומעיקרה לה שבקיה לאסוקי למלחים עד דכחר ליה חורה אור

לחובחת: רפבט די - אם סיחה קורה רחבה ד' מפחים אמ"פ שהיא דקה ואינה חוקה לקבל אריח כשירה והא דחק בחתרי (נקשן די ינו) בריאה סנות ערנ ונין כדי לקבל אריח כשאינה רחבה די מפחים קלמר: ופסים לה הפלפרם כו׳ מרחי מיני קאמר רב ונקולה: 450 (6) פפר רב יופף - הה המלחר' דחיימיה ישבן רב מיכן כחיט שחקתי ולה המרהי דער וה: מפניים' פי למ קשיין מסדדי -דהא חניא לפיל בהדיא מכרי שישוא גבוה מכ' יותר מסתחו של היכל אלמה רכנן מהחם גמרי : שנפי סיפ-חנא דלעיל דשבירא ליה דרבט מהיכל גמרי ואמלחרא לא מהניא (र्ववा व. गः יכון והתי תכת דחמלתרת סבר לתי מהיכל נמרי: לרידי נפי פנפי פים • וחכה כסגא דלעיל אמרי: כלם רב - אי לא הוה מפרט רב למסגיסא קמייסא

מסודת

THE .

חבית

נליון

השים

מש כ ויליף מיט דרכן מסיל גמר: יישליה הא דרבה לדאבר רבה כרוב ילמען
פפייפל לפדר ול קסין דרכן
יידעו דורותיכם כי בסבות הושבתי עד
להדת ממני וכן להו ממני
עשרים אמה אדם יודע שדר בסובה למעלה
מיני מוך לי לה: מפוס פינר.
מיני מוך לי לה: מפוס פינר.
מיני מוך לי לה: מפוס פינר.
שלמא ביה עינא אלמא נבי חירה ורי דליהא הינשי ולידשו דחקנחת עבוד ולה ליתי להיחלופי ברה"ר ומשום הכי מהגיא אמלסרא דביון דמיכחכלי בה של מנים: בין הינשי חפיי למעלה מכ' לחה היכול למש מים במתנים! ומש היפונים בתתנים! ומש היפונים של היכול לחים היכול לחים מים ביכול לחים ביכול ביכול לחים ביכו דגמרי מהחם אלא סימנא בעלמא מקם שלה החליף גירשה דעשרים וחתר למעלה מל' הו מתרבעים יהה פתח היכל סימן כידך: אי פכירא לים כם דרבם • דטעמייהו דרכגן בסוכה נתי משום היכר: לפס לפו לרככן ולר' יכודה לפלוני בתרחי: מבוי רלסילוך עכיד. כלומר המהלך אינו מכים למעלה: קיני (י)כנון קיני שפח סיו בולמין מחחם האולם למעלה (מל') מן הפתח: פפקי דפרום - כנונבות של חבו חבוכין סחובין כטיחל וחיידי דנפים משכיה אורך דידה חזו להו חינור חיכה סיכרה: פאן דאפר פסקי - חיכה היכרה לחבר : כל שכן **פיניי דוליידי דוגעיבי ומילחלו דוזמיהל** סיא מסחכלי כם אינשי וחוו לקרה: בקלם · שבי הקורה נחוך כי ומקנחה למעלה וכן שוני סככה של שוכה : קנום · רוחין כחילו ניטל חותו העובי היולה למעלה וחהה קרה דקה : פניפלם ברום - שהרי שיערוה חכמים בריחה כדי לקבל חבים וחי לחי הכי שדי ליה ויקח

A PAGE OF TALMUD The editio princeps of the Babylonian Talmud printed by Daniel Bomberg (Venice, 1520-1523) determined the external form of the Talmud for all time. Thus, one cites the tractate, the folio, and the page (r or v). Here, the tractate Eruvin. fol. 3 r. (The tractate discusses symbolical

acts which facilitate the accomplishment of otherwise forbidden acts on the Sabbath and festivals).

Titling the page: the name of the chapter, its number in the order of the chapters in the tractate, the name of the tractate, the folio.

The text of the Talmud proper is composed of two elements: the Mishnah, the legal code composed in Hebrew in Palestine between the 1st and 2nd centuries AD; and the Gernara - a summary in Aramaic of the debate over the Mishnah in the Babylonian academies between the 3rd and 6th centuries.

Rashi's commentary. Rashi (acronym for Rabbi Solomon ben Isaac), the 11th-century scholar from Troyes, was the most authoritative biblical commentator. His interpretation of the Babylonian Talmud is one of the great classics of rabbinical literature.

The commentary of the Tosafists. Disciples of Rashi, these "men of the additions" (tosafot) determined the tradition of the rabbinical schools in Ashkenaz (Germany and northern France) during the 12th to 14th centuries.

Systematization and codification of the Halakhah, such as Maimonides' Mishneh Torah (12th century), and Joseph Caro's Shulhan Arukh (Safed, 16th century).

The commentary of Rabbenu ("our teacher") Hananel ben Hushi et. This great scholar from Kairouan was the first to compose a complete commentary on the Babylonian Talmud, inspired by responsa literature (11th century).

The commentary of Nissim ben Jacob ibn Shahin, Outstanding scholar and leader of the Tunisian community (Kairouan, 11th century), his talmudic commentary follows the method of the Babylonian sages

The "proofs" of Joel Sirkes (named after the title of one of his works, Bayit Hadash, "New House"): brief "corrections" - or alternative readings - for the Gernara and Rashi's commentary (Poland, 16th century).

Annotations by Akiva Eger "The Younger" on the margins of the Gernara, Rashi's commentary, and the Tosafists' "additions" (Austro-Hungary, early 19th century).

The "Tradition of the Six Orders (of the Mishnah]," elaborated between the 16th and 19th centuries: a list of corresponding passages found in several places in the Talmud and in the literature of the Sages.

Biblical references for the text of the Gernara (16th-19th centuries), this brief reference has acquired the status of a commentary on the Talmud.

רוובן הפת מלפירה היו לל בבד קיקים המפנה במום במכן ג' (ממה ו) פחר אל אלם ממרה ארבים ממרחום כ' אבה המוש מלפירה של מולה היו על בבי המרחות שנופה על.

II. The biblical background for our Talmudic story (Deut. 29-30)

Parsha Nitsavim: Deuteronomy Chapter 29	547
ט אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֵּלְכֶם, לִפְנֵי יְחוָה אֱלֹהֵיכֶם : רָאשֵׁיכָם שִׁבְטֵיכֶם, זִקְנֵיכֶם וְשׁטְרֵיכֶם, כֹּל, אִישׁ יִשְׂרָאֵל.	9 You stand this day, all of you, before the Lord your God—your tribal heads, your elders and your officials, all the men of Israel,
י טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶםוְגֵרְךּ, אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךּ: מֵחֹטֵב עֵצֶיךּ, עַד שֹׁאֵב מֵימֶיךּ. 	oyour children, your wives, even the stranger within your camp, from woodchopper to waterdrawer—
יא לְעָבְרְךּ, בִּבְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךְוּבְאָלָתוֹ : אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, פֿרַת עִמְּךְ הַיּוֹם.	God, which the Lord your God is concluding with you this day, with its sanctions;
יב לְמֵעֵן הָקִים-אֹתְךּ הַיּוֹם לוֹ לְעָם, וְהוּא יִהְיֶה-לְּךְּ לֵאלֹהִיםכַּאֲשֶׁר, דָּבֶּר-לָדְּ; וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתָידְּ, לְאַבְרָהָם לִיִצְחָק וּלְיַעֲלִב.	as His people and be your God, as He promised you and as He swore to your fathers, Abraham, Isaac, and Jacob.
יג וְלֹא אִתְּכֶם, לְבַדְּכֶםאָנֹכִי, כֹּרֵת אֶת-הַבְּּרִית הַּזֹּאת, וְאֵת-הָאָלָה, הַזֹּאת.	¹³ I make this covenant, with its sanctions, not with you alone,
יד כִּי אֶת-אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֿה, עִמְנוּ עֹמֵד הַיּוֹם, לִפְנֵי, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ; וְאַת אֲשֶׁר אֵינָנּוּ פֿה, עִמְנוּ הַיּוֹם.	14 but both with those who are standing here with us this day before the Lord our God and with those who are not with us here this day.
טו כִּי-אַתָּם יְדַעְתָּם, אֵת אֲשֶׁר-יָשַׁבְנוּ בְּאֶרָץ מִצְרָיִם, וְאֵת אֲשֶׁר-עָבַרְנוּ בְּקֶרָב הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר אֲבַרְתַּם.	Well you know that we dwelt in the land of Egypt and that we passed through the midst of various other nations through which you passed;
טז וַתִּרְאוּ, אֶת-שִּׁקּוּצֵיהָם, וְאֵת, גִּלֵלֵיהָםעֵץ וָאֶבֶּן, כֶּסֶף וָזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהָם.	¹⁶ and you have seen the detestable things and the fetishes of wood and stone, silver and gold, that they keep.
 יז פֶּן-יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ-שַׁבֶּט, אֲשָׁר לְבָבוֹ פֹנֶה הַיּוֹם מֵעִם יְהוָה אֱלֹהַינוּ, לָלֶכֶת לַצְבֹד, אֶת-אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם: פֶּן-יֵשׁ בָּכֶם, שֹׁרֶשׁ פֹרֶה רֹאשׁוְלַצֵנָה. 	17 Perchance there is among you some man or woman, or some clan or tribe, whose heart is even now turning away from the Lord our God to go and worship the gods of those nations—perchance there is among you a stock sprouting poison weed and wormwood.
יח וְהָיָה בְּשָּׁמְעוֹ אֶת-דְּבְרֵי הָאֶלָה הַּוּאת, וְהִתְבָּרַדְּ בָּלְבָבוֹ לֵאמֹר שָׁלוֹם יִהְיָה-לִּיכִּי בִּשְׁרְרוּת לִבִּי, אֵלַדְּ: לְמַעֵן סְפוֹת הָרָוָה, אֶת-הַצְּמֵאָה.	¹⁸ When such a one hears the words of these sanctions, he may fancy himself immune, thinking, "I shall be safe, though I follow my own willful heart"—to the utter ruin of moist and dry alike.
יט לא-יאבָה יְהוָה, סְלֹחָ לוֹכִּי אָז יֶעְשַׁן אַף-יְהוָה וְקְנָאָתוֹ בָּאִישׁ הַהוּא, וְרָבְצָה בּוֹ כָּל-הָאָלָה הַכְּתוּבָה בַּשֶּׁבֶּר הַזֶּה ; וּמָחָה יְהוָה אֶת-שְׁמוֹ, מִתַּחַת הַשְּׁמָיִם.	¹⁹ The Lord will never forgive him; rather will the Lord's anger and passion rage against that man, till every sanction recorded in this book comes down upon him, and the Lord blots out his name from under heaven.
ב וְהִבְדִּילוֹ יְהוָה לְרָעָה, מִכּּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵלכְּכֹל, אָלוֹת הַבְּּרִית, הַכְּתוּבָה, בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַגָּה.	20 The Lord will single them out from all the tribes of Israel for misfortune, in accordance with all the sanctions of the covenant recorded in this book of Teaching.
כא וְאָמֵר הַדּוֹר הָאַחַרוֹן, בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם, וְהַנָּכְרִי, אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ רְחוֹקֶה; וְרָאוּ אָת-מַכּוֹת הָאֶרֶץ הַהִּוֹא, וְאֶת-תַּחֲלֵאֶיהָ, אֲשֶׁר-חַלָּה יְתוָה, בָּהּ.	²¹ And later generations will ask—the children who succeed you, and foreigners who come from distant lands and see the plagues and diseases that the Lord has inflicted upon that land,

כב נֶּפְרִית וָמֶלַח, שְׁרֵפָּה כָּל-אַרְצָהּלֹא תִּזְּרַע וְלֹא תַּצְמָחַ, וְלֹא-יַעֲלֶה בָּהּ כָּל-עֵשֶׁב: כְּמַהְפֵּכַת סְדֹם וַעֲמֹרָה, אַדְמָה וּצְבֹּיִים, אֲשֶׁר הָפַּף יְהוָה, בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ.	^{2 2} all its soil devastated by sulfur and salt, beyond sowing and producing, no grass growing in it, just like the upheaval of Sodom and Gomorrah, Admah and Zeboiim, which the Lord overthrew in His fierce anger—
כג וְאָמְרוּ, כֶּל-הַגּוֹיִם, עַל-מֶה עָשָּׁה יְהוָה כָּכָה, לָאָרֶץ הַּוֹּאת; מֶה חֲרִי הָאַף הַגָּדוֹל, הַזָּה. 	²³ all nations will ask, "Why did the Lord do thus to this land? Wherefore that awful wrath?"
כד וְאָמְרוּעַל אֲשֶּׁר עָזְבוּ, אֶת-בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם : אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם, בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאָרֶץ מִצְרָיִם.	²⁴ They will be told, "Because they forsook the covenant that the Lord, God of their fathers, made with them when He freed them from the land of Egypt;
כּה וַיֵּלְכוּ, וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ, לָהֶם: אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא-יְדָעוּם, וְלֹא חָלַק לָהָם.	25 they turned to the service of other gods and worshiped them, gods whom they had not experienced and whom He had not allotted to them.
כּוֹ וַיִּחַר-אַף יְהוָה, בָּאָרֶץ הַהִּוֹא, לְהָבִיא עָלֶיהָ אֶת- כָּל-הַקְּלָלָה, הַכְּתוּבָה בַּסֵפָר הַזֶּה.	²⁶ So the Lord was incensed at that land and brought upon it all the curses recorded in this book.
כז וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל אַדְמָתָם, בְּאַף וּבְחַמָה וּבְקֶּצֶף נָדוֹל; וַיִּשְׁלְכֵם אֶל-אֶרֶץ אַחֶרֶת, כַּיּוֹם הַנָּה.	²⁷ The Lord uprooted them from their soil in anger, fury, and great wrath, and cast them into another land, as is still the case."
כח הַנְּסְתָּרֹתלַיהוָה, אֱלֹהֵינוּ; וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ, עַד-עוֹלֶםלַעֲשׁוֹת, אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַוֹּאת. [ס]	but with overt acts, it is for us and our children ever to apply all the provisions of this Teaching.
Chapter 30	
א וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עָלֶידְ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַבְּרְכָה וְהַקְּלֶלָה, אֲשֶׁר נָתַתִּי, לְפָנֶידְּ ; וַהֲשֵׁבֹתָ, אֶל-לְבָבֶדְּ, בְּכָל-הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר הִדִּיחֲדְּ יְהוָה אֱלֹהָידְ שָׁמָּה.	When all these things befall you—the blessing and the curse that I have set before you—and you take them to heart amidst the various nations to which the Lord your God has banished you,
ב וְשַּׁבְתָּ עַׁד-יְהוָה אֱלֹהֶיךּ, וְשָׁמֵעְתָּ בְּלָלוֹ, כְּכֹל אֲשֶׁר- אָנֹכִי מְצַוְךּ, הַיּוֹם: אַתָּה וּבָנֶיךּ, בְּכָל-לְבָבְךּ וּבְכָל- נַפְשֶׁךָּ.	and you return to the Lord your God, and you and your children heed His command with all your heart and soul, just as I enjoin upon you this day,
ג וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךְּ אֶת-שְׁבוּתְךָּ, וְרְחֲמֶךְּ; וְשָׁבּ, וְקָבָּצְךְ מִכָּל-הָעַמִּים, אֲשֶׁר הֲפִיצְךְּ יְהוָה אֱלֹהֶיךְּ, שָׁמָה.	3 then the Lord your God will restore your fortunes and take you back in love. He will bring you together again from all the peoples where the Lord your God has scattered you.
ָד אָם-יִהְנֶה נִדַּחֲדּ, בִּקְצֵה הַשְּׁמָיִםמִשָּׁם, יְקַבָּּגְדְּ יְהוָה אֱלֹהֶידְּ, וּמִשָּׁם, יִקָּחֶדְּ.	⁴ Even if your outcasts are at the ends of the world, from there the Lord your God will gather you, from there He will fetch you.
ָּה נֶהֶבִּיאֲדְּ יְהוָה אֱלֹהָידְּ, אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יָרְשׁוּ אֲבֹתָידְוִירְשְׁתָּהּ ; וְהֵיטִבְדְּ וְהַרְבְּּדְּ, מֵאֲבַׂתָידְּ	5 And the Lord your God will bring you to the land that your fathers possessed, and you shall possess it; and He will make you more prosperous and more numerous than your fathers.
וּ וּמָל יְחוָה אֱלֹהֶיף אֶת-לְבָבְּךּ, וְאֶת-לְבַב זַרְעֶדּ: לְאַחֲבָה אֶת-יְחוָה אֱלֹהֵיוּ, בְּכָל-לְבָבְדּ וּבְכָל- נַפְשְׁדְלְמַעַן חַיָּידּ.	Then the Lord your God will open up your heart and the hearts of your offspring to love the Lord your God with all your heart and soul, in order that you may live.
ז וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֶידְ, אֵת כָּל-הָאָלוֹת הָאֵלֶּה, עַל- אֹיָבֶידְ וְעַל-שֹנְאֵידְ, אֲשֶׁר רְדָפוּדְ.	⁷ The Lord your God will inflict all those curses upon the enemies and foes who persecuted

	you.
ת וְאַתָּה תָשׁוּב, וְשָׁמֵעְתַּ בְּקוֹל יְהוָה; וְעָשִּׁיתָ, אֶת-כָּל- מִצְוֹתָיו, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךּ, הַיּוֹם.	⁸ You, however, will again heed the Lord and obey all His commandments that I enjoin upor you this day.
ט וְהוֹתִירְךּ יְהוָה אֱלֹהֶיךּ בְּלֹל מֵעֲשֵׂה יָדֶדּ, בִּפְרִי בִּטְנְךּ וּבִפְרִי בְהֶמְתְּדּ וּבִפְרִי אַדְּמָתְדְּלְטֹבָה : כִּי יָשׁוּב יְהוָה, לָשוּשׁ עָלֶידּ לְטוּב, כַּאֲשָׁר-שָׁשׁ, עַל-אֲבֹתָיךּ.	And the Lord your God will grant you abounding prosperity in all your undertakings, in the issue of your womb, the offspring of your cattle, and the produce of your soil. For the Lord will again delight in your well-being, as He did in that of your fathers,
י פִּי תִּשְׁמֵע, בְּקוֹל יְחנָה אֱלֹהֶיךְּ, לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיוּ וְחֻלּתָיו, הַּכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַנָּה: כִּי תָשׁוּב אֶל- יְחנָה אֱלֹהֶיךְּ, בְּכָל-לְבָבְךְּ וּבְכָל-נַפְשֶׁךְּ. {ס}	or since you will be heeding the Lord your God and keeping His commandments and laws that are recorded in this book of the Teaching—one you return to the Lord your God with all your heart and soul.
יא כִּי הַפִּצְוָה הַזּאת, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךְּ הַיּוֹםלֹא- נִפְלֵאת הָוא מִמְּךְ, וְלֹא רְחֹקָה הָוא.	you this day is not too baffling for you, nor is it beyond reach.
יב לא בַשָּׁמַיִם, הָוֹא: לֵאמר, מִי יַצְלֶה-לָנוּ הַשְּׁמַיְמָה וְיִקָּחָהָ לָנוּ, וְיַשְׁמִצֵנוּ אֹתָהּ, וְנַצֻשֶּׁנָּה.	should say, "Who among us can go up to the heavens and get it for us and impart it to us, that we may observe it?"
יג וְלֹא-מֵעֶבֶר לַנָּם, הָוֹא : לֵאמֹר, מִי יַצְבָר-לָנוּ אֶל- עֵבֶר הַנָּם וְיִפֶּחָהָ לָנוּ, וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ, וְנַצְשֶׁנָּה.	13 Neither is it beyond the sea, that you should say, "Who among us can cross to the other side of the sea and get it for us and impart it to us, that we may observe it?"
יד כִּי-קָרוֹב אַלֶּיף הַדָּבָר, מְאֹד: בְּּפִיף וּבִלְבָבְךּ, לַצֵשׂתוֹ. [{ס}	14 No, the thing is very close to you, in your mouth and in your heart, to observe it.
טו רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךּ הַיּוֹם, אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַטוֹב, וְאֵת-הַפֶּוַת, וְאַת-הָרָע.	¹⁵ See, I set before you this day life and prosperity, death and adversity.
טז אֲשֶׁר אָלָכִי מְצַּוְדּ, הֵיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶידּ לָלֶכֶת בִּדְרָכִיוּ, וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֲלֹּתָיוּ וּמִשְׁפָטִיוּ; וְחָיִיתָ וְרָבִיתָוּבַרְכְדּ יְהוָה אֱלֹהֶידּ, בָּאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָא-שָׁמָה לְרִשְׁתָּהּ.	For I command you this day, to love the Lord your God, to walk in His ways, and to keep His commandments, His laws, and His rules, that you may thrive and increase, and that the Lord your God may bless you in the land that you are about to enter and possess.
יז ןאַם-יִפְנֶה לְבָבְדְּ, וְלֹא תִשְׁמֶע; וְנִדַּחְתָּ, וְהִשְׁתַּחֲוִיתָּ לֵאלֹהִים אֲחַרִיםוַעֲבַדְתָּם.	17 But if your heart turns away and you give no heed, and are lured into the worship and service of other gods,
יח הָגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם, כִּי אָבֹד תּאבֵדוּן: לֹא-תַאֲרִיכֵן יָמִים, עַל-הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת-הַיַּרְדַּן, לָבוֹא שָׁמָּה לְרְשְׁתָּהּ.	¹⁸ I declare to you this day that you shall certainly perish; you shall not long endure on the soil that you are crossing the Jordan to enter and possess.
יט הַעִדֹתִי בָּכֶם הַיּוֹם, אֶת-הַשְּׁמֵיִם וְאָת-הָאָרָץ הַחַיִּים וְהַפֶּעָת נָתַתִּי לְפָנֶיךּ, הַבְּּרְכָה וְהַקְּלֶלֶה; וּבָחַרְתָּ, בַּחַיִּיםלְמַעַן תִּחְיֶה, אַתָּה וְזַרְעֶךּ	19 I call heaven and earth to witness against you this day: I have put before you life and death, blessing and curse. Choose life—if you and your offspring would live—
 לַאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךּ, לִשְׁמֹעַ בְּּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה-בוֹ: כִּי הוּא חַיֶּיךּ, וְאֹרֶךְ יָמֶיףְלֶשֶׁבֶת עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבֵּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךּ לְאַבְרָהֶם לְיִצְחָק וּלְיַעֲלֹב, לָתַת לָהֶם. {פ} 	²⁰ by loving the Lord your God, heeding His commands, and holding fast to Him. For thereby you shall have life and shall long endure upon the soil that the Lord swore to your ancestors, Abraham, Isaac, and Jacob, to give to them.

III. The first place our story is mentioned (Tosefta Eduyot 2:1)

מסכת עדיות פרק ב

ב,א ארבעה דברים רי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין מסרק של צרצור רי אליעזר אומר אין מטמא באויר וחכמים אומרים מטמא באויר. דף של נחתום שקבעו במסמר או שחיברו במריש או בקורה רי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין. מנעל שעל האימים רי אליעזר מטמא וחכמים מטהרין. חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא רי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין והיה בקרא תנורו של עכנאי שעליו רבן מחלוקת בישראל.

Tosefta Eduyot 2:1

These are the four things that Rabbi Eliezer declares pure and the Sages declare impure. If you take an oven and cut it into layers and you put sand between the layers, Rabbi Eliezer declares this pure and the Sages impure... and this is called the "Oven of Achnai" about which much divisiveness arose in Israel...

נמ:

עין משפב

נר נזצוה

ישידי למורב כל" השם בנד מיי פרד ער כה סתג לחיין קעה מישיע מית כי רכה סעיף 13

קצ ה מיי שם פריה הנסה ה ממג למרן

תורה אור השלם ן לא בשפיב הוא לאכר בי יעלה לנו השפינוה ויקוקה לנו וישמענו אתה אנעקונה דברים ליב 2 לא מומה אחרי בכים לרעת ולא תענה על רב ב וער לא תונה ולא מלחצו כי גרים הייהם בארץ מערים:

שמות כב כ א דבי ינור אתן גר צכם לא תונו אתר ויכרא יט לג

נ לא תוט איש אח אַסידע קיראון מאַלקדן כי אני יי אלוזיכט: ויקוא מה יו

6 וגר לא תלחץ האתם קעתם אח נפש הגר כי מארבר בפנע כני. לרים נהינים כארא יייי אים ניינים ל אב בקוף תלוה את עמי את העני עקון לא תחיה לו כנשה השימון עליו נשף:

שמות כב כד

זה חגור של עכנאי. יש דגרם מכנמי וכן בירושלמי ומכן זה נחש ושמח בעל החנור שהיה עושה שמו כן:

לחלוק על דברי מורה דכתיב אחרי

רבים להטות אבל המם אדרבה ב"ה

רובא אי לאו דהוה מספקא לן אי

אוליט כתר רוכל משום דב"ש הוו

מריפי טובח ועוד דכחן לא ילחה

כם קול אלא משום כבודו דכ"א

שמתר מן השמים יוכיחו והח דחמר

החם דבי יהושע היה דחמר חין

משניחין ככם קול ולח שמעינן ליה

לרי יהושע אלא על בייק דהאי מעשה

דר"א דהכא התם דייק מדקאמר לא

בשמים היא כבר מתנה לנו מורה

מסיני משמע דבשים מקום אין

משניחין: כחייך ואמר נצחוני כני.

והם דחמר ברים ע"ו ודי גם

מיום שחרב בהמ"ק חין שחוק לפני

הקב"ה היינו קבוע והכח מילחח

דברימומה בעלמה הוה דחמר:

וקרע בנריו וחלץ מנעליו. אין

ליה במועד קטן (די טו: ושם דיה לח)

אם מנודה לריך קריעה בגדים וחלון

מועל דדלמה הכה לוערה בעלמה

הוא דעבד הכיח:

מבית אכי אבא. פי בקונטרם

שבת נשימים היתה והם מכים דוד:

מוחוץ משער אונאה. לפי שלער

דמעות משמע משום דנפקם

לעיל מקרא דמהלים דשערי דמעה

לא נועלו וכמנם דחק כן דהא דריש

לעיל רב חסרה בהדיה מדכחיב הנה

הי נצב על חומם חנך ושמח מכים

רבן גמליאל הימה מקובלת שהיה

אבי המשפחה ולאו אדוד האמר

כדמשכחן נתי (רה די כה.) דממר רבן

נמליאל מקוכלני מכים אבי אכא

שפעמים בח בחרוכה כו":

ואמר" לה במ"ו. יש מפרש

משום דחשיב כי גרים

להוכיח מכחן הח דמבעיח

מכים דוד חבי משפחה

הלב היא וקרוב להוריד

שכנפי. נחש דרכו לעשות בעגולה להכדים זוכו אלל פיו: כל מסרום שמיסר ר'א. ע"י מעשה שאירע נשאלה הלכה זו בנית לא בשמים היא. והם דחתר כפ"ק דינמות ודי ת. ושם דיה המדרש שנפלה טומחה לחויר תנור זה וחזרו וששחו על נביו

גליון הש"ם נס' החודה שרה כליו כמיפות. פין קוופין דף דנקסה ככיד תקומות: 🎞 מפני שפורה פיין נרפדי הריות כף יג כים דיים בֿמר נֹבּר:

מפורת הש"ם

א וברטים נג, פידוכיו 1.

פסחים קיד. יכמות יד. חולין מד.), 3) ברכות ינו...

ג) ברה הף, ד) נסר על זה ממלה בהורות יב. רב"י

כ) ומרח כדרנן, הן וכי

מריק טו סוכיה, ז) ודיה לה סמר דיה לוחט נמין,

מ) שר פום' מו"ם מו

פרית

הנהות הב"ח

חפח כניל וכן ננשיי

מוסף רש"י כעבנא זו. ממכ זה פטרך פנמי נמנילה ונדכוח ים טהרות. שנשבו נמטר זכ אר שננט באררו והיה ר הצישר מטירון וכם שרפום ושם. תמני עליד. שלא לקניע הלכה כשימו :מסחים וברבוהו. שברכה מחד לחלוק כדכר מנהע כמו (ירמיה ב כמו) סירי הנפן ושי בחיין פני, ינר הרע, ששר שני רע החו

לער וחבל: אף הוא קרע כנדיו. שהמנודה חייב בקריעהח: וחלץ מנעליו. שהמנודה אסיר בנעילת הסנדל במו"ק (ד' טו:): ונשמע. מן הכפח: מפת, נתקלקל: פך גדול. מכה נדולה: ר"ג. נשים היה ועל פיו נמשה: שלה ירבו מחלוקום. שלה ירגיל היחיד לחלוק על המרוכין: מימה שלום. כך שמה: בין מלה לחסר. סבירה היחה שיהם החדש חסר וקבוע כיום ל' ולה יפול ביום החדש על פניו והיה מלח ולה נקבע עד יום שלשים ואחד ולה נוהרה כו ביום ל' ונפל על פניו: מבים פבי פבפ. מכית חבי המשפחה שבח נשיחים היתה והם מכית דוד: חון משערי מונמה, לפי שלער הלג היח וקרוכ להוריד דמעות: המחנה חם פגר. אונאת דברים: פלוחלו. דוחקו: חלם מכים לו כנושב. לחך הוא שדוחקו לתכוע חוכו: ה"ג מאי שנה מהנכ דכסיב בים פלפה וגר לה שונה לה שונו הוחו ולה שונו הים אם ממיסו וגר ככלל ממיסו כות: לוחנו נמי פלפם כסיב כיב. וגר לח מלחן ולה מלחלט ולה מסים לו כנושה: מום שכך פל ספמר לחכרך. כיון דגרים הייתם גנאי הוא לכם להוכיר שם גירות: מאן דאים ליה וקיפה בדיוסקים לה נימה לחברים וקיף ביניםה. מי שיש לו מלוי כמשפחתו לה יאתר לעבדו או לכן ביתו מלה לי דג זה שכל שם חלייה גנמי הוא לו: מתנ" פין מערכין פירום בפירום. בעל הבית שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר לך כך וכך סאין לא יערכנו בפירות שדה אחרת:

וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנא זו וממאוהו תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיהו המו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רכי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה מיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבורו של ר"א ועדיין ממין ועומרין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר י"לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני "אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה יאחרי רבים להמות אשכחיה רבי נתן לאליהו א"ל מאי עכיד קוכ"ה בההיא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצהוני כני אמרו יאותו היום הביאו כל מהרות שמיהר ר"א ושרפום באש ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיעו אמר להם ר"ע אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מהריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע

אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רכי כמדומה לי שהבירים ברילים ממך אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמט וישב על גבי קרקע זלנו עיניו רמעות לקה העולם שליש בזיתים ושליש בחמים ושליש

היתם וכיולה נה: בשעורים ויש אומרים אף כצק שבידי אשה ויי מפח תנא יאך גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן כו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול למבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא כשביל ר"א כן הורקנום עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מזעפו אימא שלום דביתהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אכבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן נמליאל דשביב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים נגעלים חוץ משערי אונאה תנו רבנן יהמאנה את הגר עובר בשלשה לאוץ והלוחצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוץ יוגר לא תונה יוכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו יולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי שלשת כתיבי יולא תלחצנו יוגר לא תלחץ יולא תהיה לו כנושה ונר בכלל הוא אלא יאחד זה ואחד זה כשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה ייהוהירה חורה בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בגר ימפני ישסורו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים ∞(תנינא) רבי נתן אומר מום שבך אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דוקיף ליה וקיפא בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה זקיף ביניתא: מתני' יאין מערבין פירות בפירות אפי חדשים בחדשים

liberal judaism FINCHLEY PROGRESSIVE SYNAGOGUE

ותי דהלכה כב"ה משום דילאה כת קול שאני הכא שבא מהרות וטיהום ר"א והביאום ושרפום לפניו: לכש שחורים. פנין

דונה !! דיה הקפה! פ) גי מסרים ורכיים (वे) ध्या ध्येतु उद्याप तेवत

The context of our Gemara –earlier on the page:

R. Eleazar said: Since the destruction of the Temple, the gates of prayer are locked, for it is written, Also when I cry out, he shutteth out my prayer. Yet though the gates of prayer are locked, the gates of tears are not, for it is written, Hear my prayer, O Lord, and give ear unto my cry; hold not thy peace at my tears.

Baba Mezi'a 59a

...We learnt elsewhere: If he cut it into separate tiles, placing sand between each tile, R. Eliezer declared it clean, and the Sages declared it unclean...

Baba Mezi'a 59b

...and this was the oven of 'Achnai.1

Why [the oven of] 'Achnai'?

Rav Yehudah in Shmuel's name: [It means] that they encompassed it with arguments² as a snake, and proved it unclean.

It has been taught: On that day R. Eliezer brought forward every imaginable argument, but they did not accept them.

Rabbi Eliezer said to them: 'If the *halachah* agrees with me, let this carob-tree prove it!' Thereupon the carob-tree was torn a hundred cubits out of its place — others affirm, four hundred cubits.

'No proof can be brought from a carob-tree,' they retorted.

Again he said to them: 'If the *halachah* agrees with me, let the stream of water prove it!' Whereupon the stream of water flowed backwards —

'No proof can be brought from a stream of water,' they rejoined.

Again he urged: 'If the *halachah* agrees with me, let the walls of the schoolhouse prove it,' whereupon the walls inclined to fall.

But Rabbi Yehoshua rebuked them, saying: 'When scholars are engaged in a halachic dispute, what have you to interfere?' Hence they did not fall, in honour of R. Yehoshua, nor did they resume the upright, in honour of R. Eliezer; and they are still standing thus inclined.

Again Rabbi Eliezer said to them: 'If the *halachah* agrees with me, let it be proved from Heaven!'

Whereupon a Heavenly Voice cried out: 'Why do you dispute with R. Eliezer, seeing that in all matters the *halachah* agrees with him!'

But R. Yehoshua arose and exclaimed: 'It is not in heaven.'

What did he mean by this?

R. Jeremiah said: That the Torah had already been given at Mount Sinai; we pay no attention to a Heavenly Voice, because Thou hast long since written in the Torah at Mount Sinai, After the majority must one incline.⁴

R. Nathan met Elijah and asked him: "What did the Holy One, Blessed be He, do in that hour?" — "He laughed [with joy]," he replied, "saying, 'My sons have defeated Me, My sons have defeated Me.""

It was said: On that day all objects which R. Eliezer had declared clean were brought and burnt in fire. Then they took a vote and excommunicated him.

They said, 'Who shall go and inform him?'

'I will go,' answered R. Akiva, 'lest an unsuitable person go and inform him, and thus destroy the whole world.'

What did R. Akiva do? He donned black garments and wrapped himself in black, and sat at a distance of four cubits from him.

'Akiva,' said R. Eliezer to him, 'what has particularly happened to-day?'

'Master,' he replied, 'it appears to me that your companions hold aloof from you.' Thereupon he too rent his garments, put off his shoes, removed [his seat] and sat on the earth, whilst tears streamed from his eyes. The world was then smitten: a third of the olive crop, a third of the wheat, and a third of the barley crop. Some say, the dough in women's hands swelled up.

A Tanna taught: Great was the calamity that befell that day, for everything at which R. Eliezer cast his eyes was burned up. R. Gamaliel¹¹ too was travelling in a ship, when a huge wave arose to drown him. 'It appears to me,' he reflected, 'that this is on account of none other but R. Eliezer ben Hyrcanus.' Thereupon he arose and exclaimed, 'Sovereign of the Universe! Thou knowest full well that I have not acted for my honour, nor for the honour of my father's house, but for Thine, so that strife may not multiply in Israel! 'At that the raging sea subsided.

Ima Shalom was R. Eliezer's wife, and sister to R. Gamaliel. From the time of this incident onwards she did not permit him to fall upon his face. Now a certain day happened to be New Moon, but she mistook a full month for a defective one. Others say, a poor man came and stood at the door, and she took out some bread to him. [On her return] she found him fallen on his face. 'Arise,' she cried out to him, 'thou hast slain my brother.' In the meanwhile an announcement was made from the house of Rabban Gamaliel that he had died. 'Whence dost thou

know it?' he questioned her. 'I have this tradition from my father's house: All gates are locked, excepting the gates of wounded feelings.'

Original footnotes renumbered. See Structure of the Talmud Files

- 1. This refers to an oven, which, instead of being made in one piece, was made in a series of separate portions with a layer of sand between each. R. Eliezer maintains that since each portion in itself is not a utensil, the sand between prevents the whole structure from being regarded as a single utensil, and therefore it is not liable to uncleanness. The Sages however hold that the outer coating of mortar or cement unifies the whole, and it is therefore liable to uncleanness. (This is the explanation given by Maimonides on the Mishnah, Kel. V, 10. Rashi a.l. adopts a different reasoning). 'Aknai is a proper noun, probably the name of a master, but it also means 'snake'. ([G]) which meaning the Talmud proceeds to discuss.
- 2. Lit., 'words'.
- 3. Lit., 'all the arguments in the world'.
- 4. Deut. XXX, 12.
- 5. Ex. XXIII, 2, though the story is told in a legendary form, this is a remarkable assertion of the independence of human reasoning.
- 6. It was believed that Elijah, who had never died, often appeared to the Rabbis.
- 7. As unclean.
- 8. Lit., 'blessed him,' a euphemism for excommunication.
- 9. I.e., commit a great wrong by informing him tactlessly and brutally.
- 10. As a sign of mourning, which a person under the ban had to observe.
- 11. Lit., 'what is this day (different) from yesterday (or to-morrow)?'
- 12. Rending the garments etc. were all mourning observances. (In ancient times mourners sat actually upon the earth, not, as nowadays, upon low stools.) The character of R. Eliezer is hotly contested by Weiss and Halevi. The former, mainly on the basis of this story (though adducing some other proof too), severely castigates him as a man of extreme stubbornness and conceit, who would brook no disagreement, a bitter controversialist from his youth until death, and ever seeking quarrels (Dor. II, 82). Halevy (Doroth 1, 5, pp. 374 et seqq.) energetically defends him, pointing out that this is the only instance recorded in the whole Talmud of R. Eliezer's maintaining his view against the majority. He further contends that the meekness with which he accepted his sentence, though he was sufficiently great to have disputed and fought it, is a powerful testimony to his humility and peace-loving nature.
- 13. The Nasi and the prime mover in the ban against R. Eliezer.
- 14. After the Eighteen Benedictions there follows a short interval for private prayer, during which each person offered up his own individual supplications to God. These were called supplications ([H]), and the suppliant prostrated himself upon his face; they were omitted on New Moons and Festivals. Elbogen, *Der judische Gottesdienst*, pp. 73 et seq. Ima Shalom feared that her husband might pour out his grief and feeling of injury in these prayers, and that God, listening to them, would punish R. Gamaliel, her brother.

V. Contemporary Readings, Other Resources, etc.

G-DCAST ON "OVEN OF AKHNAI":

http://www.youtube.com/watch?v=al4FgjbUztl

VI. The Talmudic sequel next week: The Death of Rabbi Eliezer (Sanhedrin 68a)

THROUGH THE LIBERAL LOOKING GLASS: STORIES FROM OUR HERITAGE

THE DEATH OF RABBI ELIEZER:

SEQUEL TO THE OVEN OF ACHNAI

(Talmud, Sanhedrin 68a)

THE TORAH (AND JUDAISM) IS EXPANSIVE AND WE GROW IT DAY BY

DAY IN OUR OWN LIVES

Rabbi Leah Jordan

קצח א מדי פים פהלי מייו כלי ה מתנ קארו ב מיי אם כלי נ מרו ט: É-101 משנדין הלי ה: ר ג מיי פיה מהלי כח בו בכלה

עין משפמ

נר מצוה

רא ד מייי בס כלי נ: רב ה מיי שם כלי נ: רב ר מייי שם כלי א כ: רד ז מיי שם פיד הלכה ם ממג למיין כג: כלכה מו פתו לפורו

סימנא בעלמא. ובחחילת שום דבר הכתוב מדבר דחחלם חלול מיהא הוה: כורבר׳ המסים זה הדיוע. מסים דחשביע ליהיו בנסקלק וה הדיוט שהסיח אבל נכיא שהסיח אינו בסקילה אלא בחנק כדמסרש בנמרא: המסיח אם ההדיום. הוא דבסקילה אבל מסיח את הרבים כגון עיר הנדחת בחנק כדמפרש בנמרא והא ליכא למידק אכל מסים את הנכים בחנק דלה מלינו חלוק בין מסים את הנכים למסים את ההדיוע אבל חלים חלוק בין נביא שהסיח להדיוט שהסיח דהדיוט שהסיח כחיב ודנרים יו) וסקלתו באבנים ובנכיא בחיב (שם) והנכיא ההוא

רבינא אמר כוי. פיי הקונטרם ול"ג מתר רבינה דחיהו ורב פפס למ פליבי וחין זו שימת השים ור"ת מפרש דרבינה משני כולה מחני דהמסית זה הדיוט דמשמע הדיוט ולם נכים נמי זו פף זו קמני דמנן בסיפם המסים את ההדיוט דמשמע כל מי שמשים אפילו נכיא ורב פפא הא לא מפתכר ליי דמשום דקתני המפים את ההדיוט דחתה למימר חפילו נביה:

סימנא בעלמא: מתני' "המסיח זה הריום והמסית את ההדיום אמר יש יראה במקום פלוני כך אוכלת כך שותה כך ממיבה כך מריעה בכל הייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהם חוץ מזו אמר לשנים יייהן עדיו ומביאין אותו לב"ד וסוקלין אותו אמר לאחד הוא אומר יש לי חבירים רוצים בכך אם היה ערום ואינו יכול לדכר בפניהם ימכמינין לו עדים אחורי הגדר והוא אומר לו אמור מה שאמרת ביחוד והלה אומר לו

והוא אומר לו היאך נניח את אלהינו שכשמים ונלך ונעכוד עצים ואכנים אם חוזר בו הרי זה מומב ואם אמר כך היא חובתנו כך יפה לנו העומדין מאחורי הנדר מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו יייהאומר אעבור אלך ואעבוד נלך ונעבוד אובח אלך ואוכח נלך ונוכח אקטיר אלך ואקטיר נלך ונקטיר אנסך אלך ואנסך נלך וננסך אשתחוה אלך ואשתחוה נלך ונשתחוה: גמ' המסית זה הדיום מעמא דהדיום הא נביא בחנק והמסית את ההדיום מעמא דיחיד הא רבים בחנק מתני' מני ר"ש היא דתניא יינביא שהדיח בסקילה ר' שמעון אומר בחנק ימדיחי עיר הנדחת בסקילה ר"ש אומר בחנק אימא סיפא המדיח זה האומר נלך ונעבוד עבודת כוכבים ואמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנדחת שנו אתאן לרבנן רישא ר"ש וםיפא רבנן רבינא אמר כולה רבנן היא ולא זו אף זו קתני רב פפא אמר כי קתני מסית זה הדיום להכמנה דתניא ושאר כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהן חוץ מזו כיצד עושין לו מדליקין לו את הגר בבית הפנימי ומושיבין לו עדים בבית החיצון כדי שיהו הן רואין אותו ושומעין את קולו והוא אינו רואה אותן והלה אומר לו אמור מה שאמרת לי ביחוד והוא אומר לו והלה אומר לו היאך נניח את אלהינו שבשמים ונעבוד עבודת כוכבים אם חוזר בו מומב ואם אמר כך היא חוכתנו וכך יפה לנו העדים ששומעין מבחרץ מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו: יווכן עשו לכן ספרא בלוד ותלאוהו בערב הפסח יי. ייבן סמרא בן פנדירא הוא אמר רב חסרא בעל סמדא בועל פנדירא בעל פפוס בן יהודה הוא אלא אימא אמו סמדא אמו מרים מנדלא נשיא הואי כראמרי בפומבדיתא סמת דא מבעלה: מתני' המדיח זה האומר גלך ונעכור עכודת כוכבים המכשף העושה מעשה חייב ולא האוחז את העינים ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים לוקטין קשואין אחד לוקט פטור ואחר לוקם חייב העושה מעשה חייב האוחו את העינים פמור: גם" אמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנדחת שנו כאן: המכשף זה העושה מעשה וכו': תנו רבנן מכשפה אחר האיש ואחד האשה א"כ מה ת"ל מכשפה מפני שרוב נשים מצויות בכשפים מיתתן במה רבי יוסי הגלילי אומר נאמר כאן ימכשפה לא תחיה ונאמר להלן ילא תחיה כל נשמה מה להלן בסייף אף כאן בסייף ר' עקיבא אומר נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן יאם בהמה אם איש לא יחיה מה להלן יבסקילה אף כאן בסקילה אמר לו ר' יוסי אני דנתי לא תחיה מלא תחיה ואתה דנת לא תחיה מלא יחיה אמר לו רבי עקיבא אני דנתי ישראל מישראל שריבה בהן הכתוב מיתות הרבה ואתה דנת ישראל מעובדי כוכבים שלא ריבה בהן הבתוב אלא מיתה

וקן, כ) לפיל פלג, כ) לקתן פד. ודף פען, ד) תכלן עד תדעלה קופתע עד ייטכף עים ייטכף עים יטבף ריב וברל, מו חולם החלום ההוא יומת ומיתה כי לפיל מג. ו) פנח קד. ז) ולפיל נג.ן. מ) ולפיל נכ:ן. פי) ולקמן פטין. י) מכאן עד יקד לה סכד הישמט פי הלטירה וטפף האמורה במורה סמם שאינה אלא מנק: ממר לשנים. יחד הן עלמן נעשו עדים וחין נריכין להתרות בו כשחר חייבי מיתות חלה מביחיו חותו . ערם ידולה רים ישרא. לכים דין דכחיב (שם) לה חחמול ולה מכפה עליו: פשר לפחד הוא פומר תורה אור השלם יש לי חברים רולים בכך. הניסת לריך להשיבו יש לי חברים רולים בכך

בא ואמור לי בפניהם: ואם פים

המסיה ערום ופינו יכול לדבר

בפניהם. כלומר אומר איני יכול

לפרסם הדבר מפני ירחת ב"ד:

מכמינין לו. דמתרגמינן וחרב לו וכתן

ליה (דברים יש). מעמידין ליה מחרבין

מחורי הגדר לשמוע דבריו: ביחוד.

כלומר חין חיש עכשיו עמנו ויכול

מתה לותר תה שמתרת לי: הפותר

אשבוד וכו'. באחם מכל הלשונום

הללו הוי מסיח וחייב: גמ' כם

כבים. אם מסיח זה נכיא שהיה

מחנבה בשם הקב"ה לעבוד עבודת

כוכבים: מעמה, דממית את ההדיונו

כלומר את היחיד הא אם מסים את

הרבים כגון אנשי עיר הנדחת לאו בסקילה היא אלא בחנק דהא ליכא

למידק דהם דקחני והמסים חם

ההדיוט למעוטי מסית אם הנכיא

קחמר דלה השכמן מנה דמפליג כין

מסים אם הנכיא למסים את ההדיוט

אכל בין נכיא המסים להדיוט המסית

השבחן חלוק כדמפרש וחזיל: טעמה

דר"ש ורבנן מפרש באלו הן הנחנקיןש:

מדיחי עיר כנרחם שנו. כמשנחנו וחת וחשתועינן סיפה דמדיה דרישה

במדיח עיר הנדחת קחמר וה"ק המדיח

דחנן לעיל (דף נג) בהדי נסקלין וה

האומר לרבים נלך ונעבוד עבודת

כוכבים: רביגם אמר גרם. ולה גרסי

אמר רבינא דאיהו ורב פפא לא פליגי

אלא מר מחרן חדא ומר מתרך

חדא ולא פליגי דהא במרי מילי

אוקימנא לרישא כריש ואתו הנך

אמוראי לחרולה כרבנן. והכי פירושה רבינה מרנה לחדה וחמר רישה נמי

רכנן והמסים את ההדיוט לאו למעועי

משית את הרבים אחה אלא מרוייהו

תנה להו תנה כישה מסים הם היחיד

והדר פנא פיפא המדיח זה האומר

לרבים נלך ונעבוד עבודת כוכבים:

ולא זו אף זו קסני. כלומר אי קשיא

ו. מכשפה לא תודה רק מערי העמים האלה אשר יי אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה דברים כמו נ. לא חגע בו יוי בי קקול

יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יזויה 3. O. LIDE.

מוסף רש"י

האומר אעבור. מפעה פספתוסו ונמולה חיינ מיתה, דופקם לן לקתן מלה תחבה ילה תשמע, הה חבה רשתע מייב מיד : דעיל פה. הליכה חברו בחיכם לכיכור לרסכי הדר כים שכו, נלך ונעבור, לערם שכלל שלמו כם החרים, כחיבה למיותר הכי החרים לה האלי יליהו נמי לה לדל שם נביא כילבים ולערו פס :.

לך ליתני מסים את הרבים ולא ליתני מסית אם היחיד דהם פשיטא דכולהו מודו כה דבסקילה אוכחא למנת הכי חגא מילחא ברישא דפשיטא ליה והדר חגא רכוחא ולא זו דמסים יחיד בלבד בסקילה אלא אף זו דמסים רבים בסקילה ודלא כר' שמעון. ורב פפא אמא אף לחרוצי לדקמני המסיח זה הדיוט לאו למעוטי נכים המסים קחרי אלה כל המסיחים קרי הדיוטות משום הכתנה כלומר מסיח הדיוט ושוטה הוא ומדם הקלין נוהג בו שמקילין בחייו שכל חייבי מיחות לריכין התרחה חה נהרג בהכמנה: בכים הסנימי. בחדרי חדרים לפי שהוא ירא לדבר בגלר: כן רואין פוחו. לחור הנר שעמו דחי לה מלי חזו ליה לה מלי מסהדי עליה לחיוביה קטלה וחש"ג דשמעי קליה דמלי למיתר לה מומר דברי הסמה: יוכן ספדם. כעל אמו סטדא שמו: ספס דא. על שם הואר אנא: ושומפין קולו. שהוא מתני' שזינתה קרי לה כמדים זכ כחומר :יסמי וכו'. בנמרא מוקים לה במדיח עיר העושה מעשה. ממש בסקילה: ולם המוחו שם העינים. מרחה לבריות כחילו הוח עושה וחינו עושה כלום: שנים מלקטין קשואין. כמכשפות לפנינו אחד מהן לוקט וחייב וחברו לוקט ופטור: בעושה מעשה. שהיחה כאן שדה קשואין ולקטה מחש בכשפים חייב: כפוחו פס סטינים. מראה לנו כאילו המקבלו כולם במקום אחד והקשואין לא זוין ממקומן סטור: במ' מכשפה פחד כפים ופחד כפשב. דהם גבי חוב וידעוני דמכשפים הם לם חלק בין חים למשה דכתיב ויקרם כו חים חו משה: לם מחיב כל נשמה. בשבע אומות כחיב: מה להלן בחייף. דכתיב בסיחון ועוג ריכהו ישראל לפי חרב (נמדבר מ): מה להלן. בסיר: בסקילה. דכתיב (שמות יט) כי סקול יסקל או ירה יירה: שריכה כהן הכסוב מיסום הרבה. וחלינו בסיני שנבחרה בהן סקילה: לחלוץ תפידין. פיה של רי אליעור אעיג דלא היה ריא זו ממקום

לרשום הרבים אסור לנאת כו לחלר וה"ה אפיי יושב כמקום א' אסור:

אחד קרי ליה איסור שבות דכל משאסרו חכמים לצאת בו

וקשה דנפרק במה מדליקין ושנת

דף לה: ושם) משמע חישכה דחכיה

שלישית להדליק את הנר דברי רבי

נתן כ' יהודה חומר שלישים לחלוץ

מפילין ופ"ה המם ומדליק כרכיעים

ואין לומר ומדליק כשניה מדקאמר

התם כתר הכי שניה להדליק כמחן

לה כרי נתן ולה כרבי יהודה הנשים

וגם חין לומר שמדלית בשלישית וה"ק

שלישית אף לחלוך תפילין ולעולם מדליק

ברישה מדקחמר המם שלישים

להדליק ומוקי לה כרבי נתן ולח כרבי

יהודה הנשים ועוד קשה מטו הורקנום

לא ידע מנהגו וייל דודאי מפיליו

ברישה הלה שבהוחה שעה היחרו

להדליק מפני שהיו טרודין בחוליו ולכך

היה גוער טו ומהדתן במח

שהן. פ"ה דנחלקו לענין מכילה ננקרעו אי חולך מה שכתוכו או לא

יבהדיה לה השכחן פלוגמה חלה בפ׳

כ"ג דכלים תנן הכדור והחימום

והקמיע ותפילין שנקרעו הנוגע כהן

ממל במה שבחוכו מהור אלמל אין

מוכו חשוב חיבור וחניא במוספתא רי

יהושע כ"ק חומר משום ר' חליעור

אף מטבילין כמו שהן אלמא מדלא

היין בטבילה ש"מ דהוי חיכור:

היה מכה בכשרו. ומשום שרע

מורה קעניד כדחמר הרבה מעות

יש לי וחין לי שולחרי להרצותן 6:

הדרן עלך ארבע מיתות

לנפש וויקרה יען ליכה דמשום

לום פכינ מיה פיש, ב) נגדל ויכלמוס וכן ככרם המכר כאן בנתי וברקיי ונתוקי איתים כקי ניינ בפרם וכן בערוך ליתו ליתום במרם וכדה במשטה וכלים), ו) וכם פכרו מרדן בכת קמלה ד) וריה כד: בכת פה. פיו ית. ודף מנון, כ) ער רביל מויל, מכחול קיסם של מן אי של כפף שמותכין כחוכי, ו) ולייל מוספחת דכלים כיינ פיב הרנן, ק) ופי פיפי שינה יכן דיה מהי דתימל זכר מה שהשיע חבירשיי והכלן, פן ניהל דהכים רפרי מחיפסהל דיקל וגל ממשנה משורשת נכנים סכיו מיד ומייםי לה השים כבכת דף קמח: פנינחח ורי חלישור ומכמים פיש מניה ליישכן, י) וכלים ניכ פיד היכ שישן, כן ושמה לף מלו:). () ויפ"ם מום" יכמום יג: נייה נחמר נימנמן,

גליון הש"ם רש"ר רות לחלון הפילו יכו רקסבר שנת לאו וכן הפילק, ער מגדל פר כם מים לל שם היה ישקלות קשנה ובו פרק לחשותה בקור. מיין ניכ קף פיינו ע"ב הוספות דיה

הגהות הב"ח (A) נפ' דעמו מירשכת ודעת חמו נטרפכ:

הגהות מהר"ב רנשבורנ

מרצומי וכי ולקכל מהם חכמה חלה מנם חלם נמחן וכדב ציל חפים בן בא"ר ישרון חכממי מהם חפי, מנת חסילי נממק ונדכ לדל אנת מילה נממק ונדכ לדל

לעזי רש"י [פילוט־א]. מלוט"ה

מוסף רש"י אכל אתה למד להביז ולהורות. כלומר להכן מפשיכם כמה הם מקינקלים ולבורות למיך לה מעשה כך וכך שום היה מק הנרים ודבדים וה פן חי: שמוכל לעשוד נהן יחם יעשה נגים שקר לפניך במבין שמות מכבף ומבת שה א הדרון עיקר ארבע מיהות

קינוף. ארבעה עמודים וכילה פרוסה עליהם כדאמרי בסוכה (דף יו): לחלוך ספיליו. של אביו " דקסבר שבת לאו ומן ספילין הוא

נטרפה. וקרוב הוה למות שחינו היתה דעתו מיושכת היה חולך תפיליו: מיסור סחילה. הדלחת הנר והטמנת חמין ועוסקין כדבר שחינו חלה חיסור שכות דמנית תפילין בשכת חין כחן איפור מלאכה ואפינו יכא לרשות הרבים דהה דרך מלכוש הוה ותכשיטין הוה לו כתול: ברחוק פרכם פמוק. מסני הנדוי שברכוהו במחלוקת תנורו של עכנחי בכבח מליעה (דף שום: שנו מסו. במה מהה מיחתו: שלך קשה משלהן. מפני שלכך פתוח כחולם וחילו שמשתני היים למד תורה הרבה: געל. ר"ח שתי זרועותיו: שנגללין. כשגוללין ספר חורה והכתב מכופה כך תחעלם וחתכפה חורה שכלכי כשחמות לפי שלח שמשוני ולמדו ממני: ולא חסרסי מרבוסי ככלב המלקק מן הים. לפי חכתתם שהיחה גדולה חין למודי עולה לחסרם ולקבל מהם חכמה או אלא מעט ככלב המלחק מן הים. יכן חלמידי לא חסרוני ולה הכנו מחכמתי לחסר הח יתרון חכמתי מהם בן חפרי כמו שמחסר המכחול בשפופרת בטבול אחדים: ולא חמרמי. כנומר לא חמרמים מחכמתם ממה שהיו מתחילה גדולים יותר ממני וגם עתה גדולים הם ממני לפי שלה למדתי מחכמתם כי אם מעט מהם: שפופרם. קנה שנותנין בה כחול. קימם של פן או של כפף שתוחבין מכחול בחוכויו ומטכלו בכחול ומוניחו: בבכרם עוב. בכלכות תרחות נגעים: בנסיפה קשוחים. הלכות מיני כשפים שעל ידיהם נחמלה כל השדה קשוחים: פמרו לו הכדור והפימום וכו'. כדור פלוט"ה מחופה עור ומלחה מתוכו למר של חיל בדוחק וכן חימום שלהם של עור היה כעין מנעל וממולה מחוכו שער ופיו תפור וכו היו עושין המנעלים כמו שעושין הרלענין שלנו בדפום של עך: הקמים. של עור וממולה מחובו ומלחהו בנוחר לנר: משקולם קטנה. כעין אונקיא שעושין מעופרת ומחפין חומה בעור כדי שלה תחסר הכל משחולת גדולה

אין דרכה " לחפותה בעור: ולרור

וכא. מילמא דלקיעת קשואין: ר"ש פר' יכושע גמר לכ, כחמיה: יחסור להניתן שתח ילה כהן לרשות הרבים: שדעתו של הכם היאד מביחין איסור מקילת. משמע דמדליקין וחתר כך מולנין

> והא ר' עקיבא מר' יהושע גמיר לה והחניא כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר' עקיבא וחביריו לבקרו הוא יושב בקינוף שלו והן יושבין במרקלין שלו ואותו היום ע"ש היה ונכנם הורקנום בנו לחלוץ תפליו גער בו ויצא במיפה אמר להן לחכיריו כמרומה אני שרעתו של אבא נפרפה אמר להז דעתו 🕪 ודעת אמו נטרפה היאך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות כיון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו מרחוק ד' אמות א"ל למה באתם א"ל ללמוד תורה באנו א"ל ועד עכשיו למה לא באתם א"ל לא היה לנו פנאי אמר להן חמיה אני אם ימותו מיתת עצמן אמר לו ר' עקיבא שלי מהו אמר לו שלך קשה משלהן נמל שתי זרועותיו והניחן על לבו אמר אוי לכם שתי זרועותיי שהן כשתי ספרי תורה שנגללין הרבה תורה למרתי והרבה תורה לימרתי הרבה תורה למרתי ולא חסרתי מרבותי אפילו ככלב המלקק מן הים הרבה תורה לימרתי ולא חסרוני תלמידי אלא כמכחול בשפופרת ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות בבהרת עזה ולא היה אדם ששואלני בהן דבר מעולם ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות ואמרי לה שלשת אלפים הלכות בנמיעת קשואין ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם חוץ מעקיבא בן יוסף פעם אחת אני והוא מהלכין היינו כדרך אמר לי רבי למדני בנמיעת

קשואין אמרתי דבר אחד נחמלאה כל השדה קשואין אמר לי רבי למדתני נמיעתן למרני עקירתן אמרתי דבר אחד נתקבצו כולן למקום אחד אמרו לו יהכדור יוהאמום והקמיע וצרור המרגליות ומשקולת קבונה מהו אמר להן הן ממאין ומהרתן כמה שהן ימנעל שעל גבי האמום מהו אמר להן הוא מהור ויצאה נשמתו במהרה עמד רבי יהושע על רגליו ואמר הותר הנדר הותר הנדר למוצאי שכת פגע כו רבי עקיבא מן קיסרי ללוד היה מכה בבשרו עד שדמו שותת לארץ פתח עליו בשורה ואמר יאבי אבי רכב ישראל ופרשיו הרבה מעות יש ל ואין לי שולחני להרצותן אלמא מרבי אליעזר גמרה גמרה מרבי אליעזר ולא סברה הדר גמרה מרבי יהושע ואסברה ניהליה היכי עביד הכי והאגן תנן העושה מעשה חייב להתלמר שאני יידאמר מר ילא תלמר לעשות לעשות אי אתה למר אבל אתה למר להבין ולהורות:

הדרן עלך ארכע מיתות

כמרגלים. תופרין המרגלים בעור ומולין אומו כלואר בהמה לרפואה: מהו. לפי שנחלקו באלו רבי אליעור וחכמים בסדר עיהרות וכלים פכיבן ח וחכמים איותרים אינן מקבלין טומאה לפי שכלי עור אין מקבל טומאה אלם אם כן יש לו כית קיבול דהם איחקש לשק והני הואיל וקבולן נעשית לחלאותן חלרי כחוכו עולחים לא שחיה קבול שורכי אלישור אומר מקבל טומאה דבים קיבול העשר למלאות שמיה קבול ועוד נחלקו בכדור ובאימוס שנקרעו ונראה חלל שלהם דמודו רבנן דמקבני טומאה דהה איכא כים קיבול ופליגי לפנין טבילה שחכ"א מה שבחוכו חולך ור' אלישור אומר מה שבחוכו אינו חולך דכולי חד כלי הוא ובשעת סטירתו היו רולין לידע אם חזר נו ושאלוהו מה אחה אותר באותן שני התחלוקות אמר להם טמאים אפילו שלמים והטומחה טגעת מכחון: ושפרפן כמה שכן. כלומר אם נקרעו שחכמים מודים שמקבלין טומחה וחלוקין עלי לומר שהחליי חולן ועומד אני כדברי שהתלר אינו הולך שמעבילן כמות שהן: מנעל שעל גבי איפום מהו. שאף בו נחלקו במוספתאים דעהרותם חלמים חומרין הואיל ואינו מחופר מלחכה הלריבה אומן שהדיוט יכול לפלקו מעל האימום כבר שם כלי עליו וטמא ור"א מטהר שעדיין לא נגמרה מלאכחו: סוסר סנדר. שברכוהו: בין קסרי ללוד. שהיו נושאין את מטחו מקסרי ללוד: ססס פליו בשורם. שהיו עושין שורה סביבות המטה להספד: הרכה משום יש לי. להחליף: ואין לי שולחני להרצוחן, כלומר הרבה שאלות יש לי לשאול ואין למי

לשאול: סיכי שביד. רבי אליעור הכי שעשה מעשה בנטיעת קשואין: להפלפד. בהם ר"ע הוא דעבד ר' אליעור: הדדן עלך ארבע סיתות

הארש ער ראה השא מצעק אבי אבי רבב ישראל הפרשיו הלא ישראל הדר המאק בבנדיו ויקרעם לשנים קרעים:

תורה אוד

מלכים כ כ יכ 2. ביאחה בא אל הארץ אשר ה אלחיר נוען לך לא תלמד לעשוו לא תלמד לעשוו כתועבת הגוים הוצב

Mishnah Sanhedrin 6:11

...The person who does witchcraft—if a person actually does something by means of witchcraft, then that person is liable [to punishment], but not one who merely creates an illusion [literally 'grabs the eyes']. Rabbi Akiva said in the name of Rabbi Yehoshua: 'Two people can be gathering cucumbers; one gatherer could be exempt and the other could be liable. How so? The person who actually gathers cucumbers through some kind of witchcraft would be liable [to punishment], but the one who merely created the illusion of gathering cucumbers would be exempt [from punishment].'

Sanhedrin 68a

Is it really the case that Rabbi Akiva learned this law from Rabbi Yehoshua? For after all, we learn the following thing in a baraita:

When Rabbi Eliezer became ill, Rabbi Akiva and his colleagues came in to visit him.

He was sitting in his canopied bed, and they sat in his living room.

And that day was Erev Shabbat, and Hyrcanus his son entered in to take off his father's tefilin.

And his father yelled at him, and he left crestfallen.

Hyrcanus said to them, 'It would appear to me that my father's mind has become deranged.' But Rabbi Eliezer said to them [overhearing from the other room], 'It's his mind and his mother's that have been deranged! How is it that they are setting aside a prohibition that carries with it the punishment of stoning and occupying themselves with a mere rabbinic prohibition?'

When the Sages saw that his mind was clear, they entered and they sat before him four cubits distance.

He said to them, 'Why have you come?'

They said, 'We've come to learn Torah.'

He said to them 'Then why haven't you come up til now?'

They answered, 'We just didn't get a chance.'

He said to them, 'I would be amazed if these people die a natural death!'

Rabbi Akiva said to him, 'What about me?'

He said, 'Your end will be even worse than theirs.'

Rabbi Eliezer took his two arms and rested them on his heart, and he said, 'Woe to you, my two arms, which are like two *sifrei torah* that are rolled up.

'I have learned a lot of Torah, and I have taught a lot of Torah.

'I have learned a lot of Torah, but I haven't taken away/diminished from my masters even as much as a dog lapping up water from the sea.

'I've taught a lot of Torah, but my students have not diminished me except for the amount of a makeup brush in a mascara tube.

'And not only that, but I teach three hundred laws on the topic of a particular kind of leper spot, and nobody ever has asked me anything about it.

'And not only that, but I teach three hundreds laws (another tradition says that he taught three thousand laws) on the planting of cucumbers, and no one ever asked me a thing about that except Rabbi Akiva ben Yosef.

'One time, I and he were walking on the way.

'He said to me, "Rebbe, teach me about the planting of cucumbers."

'I spoke something and the entire field was filled with cucumbers.

'He said to me, "Rebbe, you've taught me how to plant them. Now teach me how to uproot them."

'I spoke something and all of them were gathered to one place.'

His visitors said to him, 'What is the law [of contracting impurity] with respect to these five items: a ball, a shoemaker's last, an amulet, a leather bag of pearls, and a small weight?' He said to them, 'They are impure, and they can become purified just as they are.' They asked him, 'What is the law concerning a shoe on the last?' He said, 'That thing is pure,' and his soul departed in purity. Rabbi Yehoshua stood on his feet and he said, 'The oath has been annulled.'

On Motzeia Shabbat, Rabbi Akiva met his bier between Caesarea and Lud, and Rabbi Akiva was striking his flesh until his blood was pouring down onto the ground. Rabbi Akiva spoke first in the line of mourners [at the funeral service], and said, "'Father, father, chariot of Israel and his horsemen.' (II Kings 2) I have so many coins, but I have no moneychanger who can help me make change with them."

This implies that he learned it from Rabbi Eliezer?!

He did receive the teaching from Rabbi Eliezer, but he didn't understand it.

At a later point in time, he received it from Rabbi Yehoshua, and Rabbi Yehoshua was able to make him understand it.

But how might R. Eliezer do so? Did we not learn, 'if a person actually does something by means of witchcraft, then that person is liable [to punishment]'?! If it is only to teach, it is different.

For it has been said, Thou shalt not learn to do after the abominations of these nations: thou mayest not learn in order to practise, but thou mayest learn in order to understand.

תלמוד בבלי מסכת טנהדרין דף סת עמוד א

אמרו לוי <u>הכדור והאמוס והקמיע וצרור המרגליות ומשקולת קטנה</u> מהו? אמר לחן: <u>הן טמאין וטהרתן במה שהן.</u> <u>מנעל שעל גבי האמוס</u> מהו? אמר להן: <u>הוא טהור</u>.

משנח מסכת כלים פרק כג משנה א

הכדור והאמום והקמיע והתפילין שנקרעו הנוגע בהן טמא ובמה שבתוכן טהור ...

תוספתא מסכת כלים (בבא בתרא) (צוקרמאנדל) פרק ב הלכה ו

<u>הכידור והאימן והקמיע</u> והתפלין וכסת עגולה שנקרעו אם מקבלין את מה שבתוכן טמאין ר' יהשע בן קרחה אומר משום ר' אליעזר בן עזריה מטבילן כל שהן:

משנה מסכת מקוואות פרק י משנה ב

... כסת עגולה והכדור והאמום והקמיע והתפלה אינן צריכין שיבואו בהם המים זה הכלל כל שאין דרכו להכניס ולהוציא טובלים סתומים:

אבות דרבי נתן נוסחא א פרק יט

אמר רבי אלעזר בן עזריה חמשה דברים למדנו מרבי אליעזר ושמחנו בהן יותר ממה ששמחנו בהן בחייו אלו הן. [כסת] עגולה והכידור האימום והקמיע והתפלה שנקרעו שאמרת לנו מה הן...

אבות דרבי נתן נוסחא א פרק כה

אמרו לו רבי כסת עגולה והכידור והאימום והקמיע ותפילין שנקרעו מהו מקבלין טומאה ...

משנה מסכת כלים פרק כו משנה ב

... צרור המרגלית טמא

צרור המעות ר"א מטמא וחכמים מטהרים:

תוספתא מסכת כלים (בבא בתרא) (צוקרמאנדל) פרק ד הלכה ג

אמר ר' נתן לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על <mark>צרור מעות</mark> שהוא טהור על מה נחלקו על <u>צרור מרגליות</u> שר' אליעזר מטמא וחכמים מטהרין ...

משנה מסכת כלים פרק כו משנה ו

עור שעשאו חפוי לכלי טהור למשקלות טמא ...

<u>משנה מסכת כלים פרק כו משנה ד</u>

מנעל שעל האמום ר"א מטהר וחכמים מטמאים: ...

תוספתא מסכת כלים (בבא בתרא) (צוקרמאנדל) פרק ד הלכה ו

מנעול על האימוס ר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאין ...

תוספתא מסכת עדויות (צוקרמאנדל) פרק ב הלכה א

ארבעה דברים ר' אליעזר מטהר וחכמ' מטמאין ...

מנעול על האימום ר' אליעזר מטהר וחכמ' מטמאין

תיתכו חליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר' אליעזר מטהר וחכמ' מטמאין

והיה נקרא תנור של עכנאי שעליו רבו מחלוקות בישראל:

משנה מסכת כלים פרק ל משנה ד

... אמר רבי יוסי אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה:

שלמי שבת ביז -- דף ה עמוד ב

מתני' ספק חשיכה ספק אינו חשיכה כַּר'

מעשה בי רבי ליעזר שהיה גוסס ערב שבת עם חשיכה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ את תפיליו

אמר לו בני הינחת מצות הנר שהיא שבות וחייבין עליה כרת ובאתה לחלוץ תפילין שאינן אלא רשות ואינן אלא מצוה יצא לו והיה צועק ואמר אוי לי שנטרפה דעתו של אבא

אמר לו דעתך היא שנטרפה דעתי היא לא נטרפה כיון שראו תלמידיו שהשיבו דבר של חכמה נכנסו אצלו והיו שואלין אותו והיה אומר להן על הטמא טמא ועל הטהור טהור ובאחרונה אמר טהו

> ונסתלקה נשמתו אמרין ניכר רבי שהוא טהור

אמר רבי מנא ועד כדון ניכר

נכנס רבי יהושע וחלץ את תפיליו והיה מגפפו ומנשקו ובוכה ואומר רבי רבי הותר הנדר רבי רכב ישראל ופרשיו

תוספתא סנהדרין יאה

ר' יוסי אומ' הרי שהיונרה בעצמו פטור שנ' לענות בו סרה--שיתרה הוא באחרים ולא שיתרה הוא בעצמו ר' שמעון בן יהודה אומ' משום ר' שמעון המדיח הרי זה בחנק אמ' ר' עסיבא שלש מאות הלכות היה ר' אליעזר דורש במכשפה כ"א החיה ולא למדתי הימנו אלא שני דברים: שנים מלקטין קישואין אחד לוקט חייב ואחד לוקט פטור--העושה מעשה חייב והאוחז את העינים פטור:

ירושלמי סנהדרין פרק זיג -- דף כה עמוד ד

אמר רבי יהושע בן חנניה שלש מאות פרשיות היה רבי ליעזר דורש בפרשת מכשפה ומכולם לא שמעתי אלא שני דברים: שנים לוקטין קישואין אחד לוקח פטור ואחד לוקט חייב--הַעושה מעשה חייב והאוחז את העינים פטור אמר רבי דרוסא תשע מאות פרשיות היו: שלש מאות לחייוב ושלש מאות לפטור ושלש מאות לחיוב שהוא פטור

ספרי דברים פיסקא קעא

ומכשף--העושה מעשה ולא האוחז את העינים

רבי עקיבה אומר משם רבי יהושע שנים מלקטים קישואים אחד מלקט והוא פטור ואחד מלקט והוא חייב-- העושה מעשה חייב האוחז את העינים פטור

שיר השירים רבה פרשה א

א [ג] לריח שמניך טובים...

רבי אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא:

ר' אליעזר אומר: אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסיו ושמים וארץ מגלות וכל בני האדם לבלרים אין מספיקין לכתוב תורה שלמדתי

ואני לא חסרתיה אלא כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים.

רַבי יהושע אומר: אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים וארץ יריעות וכל בני אדם לבלדין אין מספיקין לכתוב דברי תורה שלמדתי

ולא חסרתיה רק כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים.

ר' עקיבא אומר: אני אין בי כח לומר כמו שאמרו רבותי

אלא רבותי חסרוה ואני לא חסרתיה אלא כמריח באתרוג--המריח נהנה והאתרוג לא חסר,

וכממלא מאמת המים וכמדליק מנר לנר.

פעם אחת שהה רבי עקיבא לבא לבית המדרש בא וישב לו מבחוץ נשאלה שאלה זו הלכה, אמרו הלכה מבחוץ, חזרה ונשאלה שאלה אמרו תוח מבחוץ, חזרה ונשאלה שאלה אמרו עקיבא מבחוץ פנו לו מקום, בא וישב לו לפני רגליו של ר' אליעור.

ובית מדרשו של ר"א היה עשוי כמין ריס ואבן אחת היתה שם והיתה מיוחדת לו לישיבה, פעם אחת נכנס ר' יהושע התחיל ונושק אותה האבן ואמר האבן הואת דומה להר סיני, וזה שישב עליה דומה לארון הברית.

Tosefta Eduyot 2:1

These are the four things that Rabbi Eliezer declares pure and the Sages declare impure...

A shoe on a last Rabbi Eliezer declares pure and the Sages declare impure.

If you take an oven and you cut it into layers and you put sand between the layers, Rabbi Eliezer declares this pure and the Sages impure... and this is called the "Oven of Achnai" about which much divisiveness arose in Israel...

Song of Songs Rabbah

Rabbi Fliezer and Rabbi Yehoshua and Rabbi Akiya:

Rabbi Eliezer says: If all of the oceans would be full of ink and all of the wetlands full of quills and the heavens and the earth would be parchment and all human beings would be scribes... nevertheless they would not be able to write down all the Torah that I have learned and yet I did not diminish it except like a person who dips a mascara brush in the ocean.

...

Rabbi Akiva says: I don't have the power to say what my teachers have said. Rather, my masters can talk about diminishing, but I did not diminish it, except like a person who smells an etrog—the smeller gets the benefit of the etrog and the etrog is not diminished, or like somebody who fills up a jug from a stream of water, or like somebody who lights a candle from another candle.

THROUGH THE LIBERAL LOOKING GLASS: STORIES FROM OUR HERITAGE

ELISHA BEN ABUYAH:

JUDAISM'S ULTIMATE HERETIC

(Jerusalem Talmud, Chagigah 2:1, 77b-c)

STRUGGLING WITH WHY EVIL AND SUFFERING EXIST IN THE WORLD

Rabbi Leah Jordan

The earliest text: Tosefta Hagigah 2:3-4

Four entered <i>Pardes</i> - Ben Azzai, Ben Zoma, Acher, and R. Akiva	ארבעה נכנסו לפרדס בן עזיי ובן זומא אחר ור' עקיבא
One cast a look and died; one cast a look and became demented; one cast a look and cut the shoots; one went up safely and came down safely.	אחד הציץ ומת אחד הציץ ונפגע אחד הציץ וקיצץ בנטיעות ואחד עלה בשלום וירד בשלום
Ben Azzai cast a look and died. Of him Scripture says: Precious in the sight of the Lord is the death of God's faithful ones (Psalm 116:15).	בן עזיי הציץ ומת עליו הכת' או' יקר בעיני ה' המותה לחסידיו
Ben Zoma looked and became demented. Of him Scripture says: Have you found honey? Eat only that which is enough for you, lest you fill yourself and throw it up (Proverbs 25:16)	בן זומא הציץ ונפגע עליו הכת' או' דבש מצאת אכול דייך וגו'
Elisha cut down the shoots. Of him Scripture says: Let not your mouth lead you into sin (and do not say before the angel that it was an error; lest God be angered by your talk and destroy the work of your hands) (Kohelet 5:5)	אלישע הציץ וקיצץ בנטיעות עליו הכתו' אומ' אל תתן את פיך לחטיא את בשריך וגו'
R. Akiva departed unhurt. Of him Scripture says: Draw me up after you, let us run (the king has brought me to his chambers) (Song of Songs 1:4)	ר' עקיבה עלה בשלום וירד בשלום עליו הכתו' או' משכני אחריך נרוצה וגו'

Δ

Aher gazed and cut the shoots.

Who is Aher? Elisha ben Abuya, who would kill the young students of Torah. They said: He would kill every student whom he saw distinguish himself in Torah.

אחר הציץ וקיצץ בנטיעות. מני אחר? אלישע בן אבויה שהיה הורג רבי תורה.

אמרין כל תלמיד דהוה חמי ליה משכח באוריתא הוה קטיל ליה.

Not only that, but he would go to the meeting place and see children in front of their teacher, and he would say, "What are these sitting and doing here? This one's profession is a builder; that one's profession is a carpenter; this one's profession is a hunter; that one's profession is a hunter; that one's profession is a tailor." When they heard this, they would leave and go away. About him Scripture says: "Let not your mouth lead you into sin" (Kohelet 5:5). For he destroyed the works of that man.

ולא עוד אלא דהוה עליל לבית וועדא והוה חמי טלייא קומי ספרא והוה אמר: מה אילין יתבין עבדין הכא אומנותיה דהן בנאי אומנותיה דהן נגר אומנותיה דהן צייד אומנותיה דהן חייט. וכיון דהוון שמעין כן הוון שבקין ליה ואזלין לון עליו הכתוב אומר: אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו'. שחיבל מעשה ידיו של אותו האיש.

Also, at the time of the persecutions, they [the Romans] made them [the Jews] carry burdens [on Shabbat], but they arranged to have two carry one burden, on account of [the rule that] two who perform one labour [are not liable in regard to Shabbat violation]. He [Elisha] said, "Make them carry individually." They went and made them carry individually, but they arranged to set [the burdens] down in a carmelit [an area that cannot be classified as either public or private ground] in order that they not carry out from a private domain to a public domain. He said, "Make them carry flasks" [which would break if set down]. They went and carried flasks.

אוף בשעת עקתא הוון מטענין לון מטילין והוון מתכוונין מיטעון תרי חד מטול משום שנים שעשו מלאכה אחת. אמר אטעונגון יחידאין. אזלין ואטעוניגון יחידיין והוון מתכוונין מיפרוק בכרמלית שלא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. אמר אטעוניגון צלוחיין. אזלון ואטעוניגון צלוחיין.

Rabbi Akiva entered in peace and went out in peace. Of him Scripture says: "Draw me up after you, let us run (the king has brought me to his chambers)" (Song of Songs 1:4) ר' עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום. עליו הכתוב אומר: משכני אחריך נרוצה וגו'

В

R. Meir was sitting and expounding in the house of study in Tiberias. Elisha, his master, passed by riding on a horse on Shabbat. They came and said to him [Meir], "Behold, your master is outside." He ceased his homily and went out to him.

רבי מאיר הוה יתיב דרש בבית מדרשא דטיבריה. עבר אלישע רביה רכיב על סוסייא ביום שובתא אתון ואמרון ליה הא רבך לבר פסק ליה מן דרשה ונפק לגביה.

He said to him, "What were you expounding today?" He said, "Adonai blessed the latter days of Job's life more than the beginning" (Job 42:12). He said to him, "With what did you begin?" He said to him, "And Adonai gave Job twice as much as he had before (Job 42:10) for he doubled for him all his wealth".

א"ל מה הויתה דרש יומא דין. א"ל: וה' ברך את אחרית וגו'. א"ל ומה פתחת ביה. א"ל ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה. שכפל לו את כל ממונו. אמר ווי דמובדין ולא משכחין. עקיבה רבך לא הוה דרש כן. אלא וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו בזכות מצות ומעשים טובים שהיה בידו מראשיתו.

He said, "Alas for things lost and not

found. Akiva your master did not expound it like that. Rather, "Adonai blessed the latter days of Job's life more than the beginning" (Job 42:12) - on account of the mitzvot and good deeds that he had done from the beginning"

B2

He said to him, "What else were you expounding?" He (Meir) said to him, "The end of a thing is better than its beginning (Kohelet 7:8)." He said to him, "And how did you begin?"

He said to him, "[By comparing it] to a man who had children in his youth who died, and in his old age who lived.
Behold, 'The end of a thing is better than its beginning.'"

"[By comparing it] to a man who did business in his youth and lost money, and in his old age and earned. Behold, 'The end of a thing is better than its beginning.'"

"[By comparing it] to a man who learned Torah in his youth and forgot it, and in his old age and fulfilled it. Behold, 'The end of a thing is better than its beginning.'"

א"ל ומה הויתה דריש תובן. א"ל טוב אחרית דבר מראשיתו. א"ל ומה פתחת ביה.

א"ל לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו ובזקנותו ונתקיימו הוי טוב אחרית דבר מראשיתו

לאדם שעשה סחורה בילדותו והפסיד ובזקנותו ונשתכר. הוי טוב אחרית דבר מראשיתו.

לאדם שלמד תורה בנערותו ושכחה. ובזקנותו וקיימה. הוי טוב אחרית דבר מראשיתו.

He said, "Alas for things lost and not found. Akiba your master did not expound it like that. Rather, "The end of a thing is better than its beginning" (Kohelet 7:8) - when it is good from its beginning. And this matter happened to me: Abuya my father was one of the notables of Jerusalem. On the day he was to circumcise me he invited all the notables of Jerusalem and seated them in one room. [He invited] Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua [and seated them] in a separate room. When they were eating and drinking and singing and clapping and dancing, Rabbi Eliezer said to Rabbi Yehoshua, 'As long as they are busying themselves with their own [business], let us busy ourselves with ours.' They sat and busied themselves with words of Torah. From the Torah to the Prophets and from the Prophets to the Writings, and fire came down from the heavens and encircled them. Abuya said to them, 'My masters! Have you come to burn down my house upon me?' They said to him, 'God forbid. But we were sitting and turning (hozrin) words of Torah. From the Torah to the Prophets and from the Prophets to the Writings. And the words rejoiced as when they were given at Sinai, and fire enveloped them as the fire enveloped them at Sinai. At Sinai they were given primarily in fire, "And the mountain was ablaze with flames to the very skies" (Deut 4:11).' Abuya my father said to

אמר: ווי דמובדין ולא משכחין. עקיבה רבך לא הוה דרש כן אלא טוב אחרית דבר מראשיתו. בזמן שהוא טוב מראשיתו. ובי היה המעשה: אבויה אבא מגדולי ירושלם היה ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלם והושיבו בבית אחד ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד מן דאכלון ושתון שרון מטפחין ומרקדקין. א"ר ליעזר לר' יהושע עד דאינון עסיקין בדידהון נעסוק אנן בדידן וישבו ונתעסקו בדברי תורה. מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים וירדה אש מן השמים והקיפה אותם. אמר להן אבויה: רבותיי מה באתם לשרוף את ביתי עלי. אמרו לו: חס ושלום אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים. והיו הדברים שמיחים כנתינתן מסיני והיתה האש מלחכת אותו כלחיכתן מסיני. ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא באש וההר בוער באש עד לב השמים. אמר להן אבויה אבא: רבותיי אם כך היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה לתורה אני מפרישו. לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימו באותו האיש. them, 'My masters: If that is the power of Torah, if this son of mine prospers, I will dedicate him to Torah.' Since his intention was not for the sake of heaven, therefore it did not prosper for that man."

B3

He (Elisha) said to him, "What else were you expounding?" He said to him, "Gold or glass cannot match its value (Job 28:17)." He said to him, "And how did you begin it?" He said, "The words of Torah are as difficult to acquire as vessels of gold and as easy to lose as vessels of glass. But just as if vessels of gold and vessels of glass are broken one can return (lahazor) and make them vessels as they were, so a sage who forgets his Torah can return (lahazor) and learn it as at the beginning."

א"ל ומה הייתה דורש תובן. א"ל לא יערכנה זהב וזכוכית. א"ל ומה פתחת ביה. א"ל דברי תורה קשין לקנות ככלי זהב ונוחין לאבד ככלי זכוכית. ומה כלי זהב וכלי זכוכית אם נשתברו יכול הוא לחזור ולעשותן כלים כמו שהיו. אף תלמיד חכם ששכח תלמודו יכול הוא לחזור וללמדו כתחילה.

C

He said to him, "Enough, Meir, the Shabbat limit is up to this point." He said to him, "How do you know this?" He said to him, "From the steps of my horse which I have been counting. And he has walked two thousand cubits." He said to him, "You have all this wisdom yet you will not repent (hazar)?" He said to him, "I cannot." He said to him, "Why?" He said to him, "Once I was passing by the Holy of Holies, riding my horse on Yom Kippur that fell on Shabbat. I heard a heavenly voice come out of the Holy of Holies and say, Return, rebellious children (Jer 3:22) - except Elisha ben Abuya, for he knew my power and rebelled against me.'"

א"ל דייך מאיר עד כאן תחום שבת. א"ל מן הן את ידע. א"ל מן טלפי דסוסיי דהוינא מני והולך אלפיים אמה. א"ל וכל הדא חכמתא אית בך ולית את חזר בך. א"ל לית אנא יכיל. א"ל למה. א"ל שפעם אחת הייתי עובר לפני בית קודש הקדשים רכוב על סוסי ביה"כ שחל להיות בשבת ושמעתי בת קול יצאה מבית קודש הקדשים ואומרת שובו בנים חוץ מאלישע בן אבויה שידע כחי ומרד בי.

D1

And why did all this happen to him?

Once he was sitting and learning in the plain of Ginosar and he saw a man ascend to the top of a palm and take the mother bird together with her young and descend safely from there. The next day he saw a man ascend to the top of the palm and take the young after shooing away the mother. He descended from there, and a snake bit him and he died. He said, "It is written, [Do not take the mother together with her young.] Let the mother go, and take only the young, in order that you may live well and have a long life (Deut 22:6). Where is the welfare of this man? Where is the long life of this man? He did not know that Rabbi Yaakov had previously expounded it: "In

וכל דא מן הן אתת ליה

אלא פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר וראה אדם אחד עלה לראש הדקל ונטל אם על הבנים וירד משם בשלום. למחר ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל את הבנים ושילח את האם וירד משם והכישו נחש ומת. אמר כתיב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים. איכן היא טובתו של זה? איכן היא אריכות ימיו של זה? ולא היה יודע שדרשה ר' יעקב לפנים ממנו: למען ייטב לך – ולעולם הבא שכולו טוב. והארכת ימים – לעתיד שכולו ארוך.

order that you may live well - in the world to come that is all good. And have a long life - in the future that is all long."

D2

Some say [it happened to him] because he saw the tongue of Rabbi Yehuda the Baker dripping blood in the mouth of a dog. He said, "This is Torah and this is its reward? This is the tongue that used to bring forth fitting words of Torah? This is the tongue that laboured in Torah all its days? It seems that there is no giving of reward and there is no resurrection of the dead."

ויש אומר ע"י שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום נתון בפי הכלב שותת דם. אמר זו תורה וזו שכרה? זהו הלשון שהיה מוציא דברי תורה כתיקנן? זה הוא הלשון שהיה יגע בתורה כל ימיו? זו תורה וזו שכרה? דומה שאין מתן שכר ואין תחיית המתים.

D3

And some say that when his mother was pregnant with him she would pass by houses of idol worship and smell that stuff. The aroma seeped into his body like the venom of a snake.

וי"א אמו כשהיתה מעוברת בו היתה עוברת על בתי עכו"ם והריחה מאותו המין. והיה אותו הריח מפעפע בגופה כאירסה של חכינה.

E1

Years later Elisha became sick. They came and said to Rabbi Meir, "Behold your master is sick." He wanting to visit him and found him sick. He said to him, "Will you not repent?" He said to him, "If one repents, is it accepted?" He said, "Is it not written, "You return man to dust (dakka); you decreed, Return you mortals" (Ps 90:3)? Until life is crushed (dikhdukha) it is accepted."

At that point Elisha wept and passed away and died. Rabbi Meir rejoiced in his heart and said, "It seems that my master died repenting."

לאחר ימים חלה אלישע אתון ואמרון לר"מ הא רבך באיש. אזל בעי מבקרתיה ואשכחיה באיש. א"ל לית את חזר בך. א"ל ואין חזרין מתקבלין. א"ל ולא כן כתיב תשב אנוש עד דכא. עד דיכדוכה של נפש מקבלין. באותה שעה בכה אלישע ונפטר ומת. והיה ר"מ שמח בלבו ואומר דומה שמתוך תשובה נפטר ר'.

E2

After they buried him fire came down from heaven and burned his grave. They came and said to Rabbi Meir, "Behold, your master's grave is burning." He left to visit it and found it burning. What did he do? He took his cloak and spread it upon him.

He said, "Stay the night etc" (Ruth 3:13).

Stay the night (Ruth 3:13) - in this world that is similar to night.

Then in the morning (Ruth 3:13) - this is the world to come that is all morning.

If he will redeem you, good (Ruth 3:13) - this refers to the Holy One, who is good, as it says, "God is

מן דקברוניה ירדה האש מן השמים ושרפה את קברו. אתון
ואמרין לר"מ הא קבריה דרבך אייקד. נפק בעי מבקרתיה
ואשכחין אייקד. מה עבד? נסב גולתיה ופרסיה עלוי. אמר
ליני הלילה וגו'. ליני - בעולם הזה שדימה ללילה. והיה
בבוקר - זה העולם הבא שכולו בוקר. אם יגאלך טוב יגעל זה הקב"ה שהוא טוב דכתיב ביה טוב ה' לכל ורחמיו על כל
מעשיו. ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי חי ה'. ואיטפיית.

good to all, and his mercy is upon all hi creatures" (Ps 145:9).

But if He does not want to redeem you, I redeem you myself, as God lives! (Ruth 3:13)".

And it was extinguished.

F

They said to Rabbi Meir, "If they say to you in that world, Whom do you desire to visit?' [will you say] your father or your master?" He said to them, "I will first approach my master and then my father." They said to him, "Will they listen to you?" He said to them, "Did we not learn: They save the casing of the scroll with the scroll, the casing of the tefillin with the tefillin (Mishnah Shab 16:1)?

They save Elisha-Aher for the merit of his Torah."

אמרון לר"מ אין אמרין לך בההוא עלמא למאן את בעי למבקרה לאבוך או לרבך. אמר לון אנא מיקרב לרבי קדמיי ובתר כן לאבא. אמרון ליה ושמעין לך. אמר לון ולא כן תנינן מצילין תיק הספר עם הספר תיק תפילין עם התפילין. מצילין לאלישע אחר בזכות תורתו.

G

Years later his daughters went to ask for alms from Rabbi [Yehuda HaNasi].

Rabbi decreed and said, "May no one show him mercy, may none pity his orphans (Ps 109:12)." They said to Rabbi, "Do not look at his deeds. Look at his Torah."

At that point Rabbi wept and decreed that they be supported.

He said, "If this one, who laboured in Torah not for the sake of heaven - see what [children] he raised, he who laboured in Torah for its own sake, how much the more so!" לאחר ימים הלכו בנותיו ליטול צדקה מר'.

גזר רבי ואמר אל יהי לו מושך חסד ואל יהי חונן ליתומיו. אמרו לו ר' אל תבט במעשיו תבט בתורתו.

באותה השעה בכה ר' וגזר עליהן שיתפרנסו.

אמר מה אם זה שיגע בתורה שלא לשום שמים ראו מה אמר מה אמר מהוא יגע בתורה לשמה על אחת כמה וכמה.

With thanks to Rabbi Josh Levy for this source sheet and to Rabbi Shoshana Boyd-Gelfand for use of her translation of the Palestinian Talmud. All other translations by JL. Divisions taken from Jeffrey L Rubenstein, 1999, Talmudic Stories

THROUGH THE LIBERAL LOOKING GLASS: STORIES FROM OUR HERITAGE

MAKE YOUR EAR LIKE A HOPPER:

THE MULTIVOCALITY OF TORAH

(Talmud, Chagigah 3a-b)

HOW TO LIVE THE TENSION OF DIVERGENT OPINIONS

Rabbi Leah Jordan

מנינה הלכה נ: לכן בי מיין שם מיינ ב' ב' ב מיין שם מיינ

תורה אור השלם ו. הקחל את הקום היאנשים תעשים תיאף לפתן ישמע בשעריון לפתן ישמע ולפען ועד אשר בשעריון אלהיבם ושנורו לעשות את כל רברי התורה דברים לא יכ :DKE בבוא כל ישראל לראות את פני יי אלחיד במקים אשר נגד כל באוניהם ונ רברים לא יא נ. שלש רולים תחב לי בשנה שמת כניד 4. שלש פעניים בשנה ידאה כל זכורך אל פני האַרן יה שטרה מו יו 3. הרשטנה רגל רגלי עני פעמי רלים:

ישציהו כו ו

7. גדיבי עמים נאספר עם אַלודי אַנְדְיָבּט בי לאלודים פנני אָרץ מאר נעקרי 8. एड्साच एक्ट्रंट अस הברה ותבור רק אין בו סיבה בראשית לו כד 9. את יי האסרות היותו לוחות לך לאלוחם וללכת בדרכיו ולשבור חקיו ומצוחיו ומשפטיו ולשטע בקלה ויי האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצחתה דביים כו יו יח סו. שמע ישראל יי אלווע יי אוווו

דברים ו ד

רבינו חננאל חוץ מחרש המוכד ואינו שומע או שומע וצינו מדבר שפטור ושף על פי שפטוד מן הראיה ויייב 20222 רקטן פטודין אף מן השפחה הואיל ופטודין מכל מצוח האפורות בתרה וסגא לן התני פטודין מן הראיה רגמר ביה בהקהל למען ישמעו ולמען ילמרו והגיא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע שפטור ילפרו פרט לשומע ואינ מדבר, ומקשינן איני רכל מאן דלא ממלל לא נמר והא הגהו תרי אילמי ובפא ובי וחמי פלייוו וונקסתתו ואשתקהו דהוו נמירי הלכחוו ובולה וחוספתא וכולה תלמודא ופריק מר ווכרא קר בה למצו ולמוז תן לאחרים ורב אשי פשטיה וכיון דעילפא הוא לאנמודי הוא לאושיני. ברגלו אתח וחרש באוני אתה פטרון בן הראיה פשוטות הן, כת נדים כח אברהם שנקרא נדיב כד. הבנד רק אין בד מים

נמד ראיה ראיה מהקהל. משים ליכא למיוני דקא ממעטו ליה לקמן מזכורך וכן אמריט לקמן הא למה לי קרא חיפוק לי דמנות עשה שהומן גרמה מהו דמימה נילף רחיה מהקהל מה להלן נשים חייבות ועפלים לא תחייבינן כמו בהקהל וליתן שכר למביאיהם

כי המם דמקל ומומר פטרינן ליה כדפרישית לעיל דנשים פטורות טפלים לה כל שכן וכי ולקמן דתרבינן קטן שהגיע לחינוך מדכחיב כל ולא גמריכן מהקהל החם אפתכחת בעלמת הוא כדמסיק ומהמי ק"ו נמי פטור וכי פריך דרכנן הוא מני לאקשויי למה לי קרא לינמר מהקהל אלא עדיפא מינה סריך:

מלמען ישמעו נפקא. דפשטיה דקרה משמע החזינה והבין שיכין מה שילמדהו הלכך מה לנו שישמע כיון דכח גמיר ממעטינן

ליה שפיר: אלא קרי ביה למען ילמרו. ומף על גב דלה משחשי גמיר ולהכי לה נפקה להו מלמען ישמעו וכן מדבר ואינו שומע אפינו שמע עד השתח דמני גמיר לחתריני כיון דלח מלי גמיר בהאי הליכה מה לו ללכת וכיון דלח שמע לה נמיר מכחן ולהבה מע"ג דגמיר לחחריני עד החידנה לם חיל השתם כיון דלה יועיל לו הליכה זו דהה לה קחמר קרה הקהל חלח שישמעו בקריחת החלך ויבינו מהשתה ויבחו נידי ירחת הלור דכתיב בסיפיה דקרא ויראו את ה' והש"ם לה חש להכיהו דפשיעה ליה דמשמעי בהני חבל מלמען ילמדו לח מלי מסיק ום כלה ישמעו דלה הרינה מפיק מדבר וחינו שומע כיון דשמע מקמי הכי ושפיר גמיר מף לחתריני וגם יכין למה נקהלו עכשיו וגסודו יצטרך ישמעו כדאמרינן לקמן: קרש באונו אחת. כירופלמי אמר ר' ייתנן בעי חרש

כחונו חחת מהו ח"ר יוסי כר כון פלוגחת דרכי יוסי ורבגן דמני רבי יוסי ולכני ההרן מעשה כתנות (שמית כח) רכנן חמרי שתי כתונות לכל אחד רבי יוסי אמר אפילו כתונת (ה) לכל אחד ואחד הכי נמי רכון אמרי באוניהם שתי אונים לכל אחד ורבי יוסי אמר "און לכל אחד ואחד: אף על גב דלא שמעי. מחמת שהן רחוקים אבל אם היו חרשין

ממפטינן מכחוניהם: מפעמים נפקא. וכי מתרונן לקמן רגלים פרט

לכעלי קבין אסמכמא בעלמא הוא "דמפעמים נפקח וכי פריך במנום חלילה (יבמות דף קג. ושם) ובערכין פרק החומר משקלי ודף יפ: ושם) ורמינהי רגלים פרט לכעלי קבין ההים ווו מדסמכיה רגלים קאמר ולא משום שהוה עיקר דרשהש:

תחילה הנרם. שנצווה על המילה טפי מכל איתם שלפניו: לשמוע. חמר בירושלמי דלא ככן עואי ידאמר חייב חדם ללמד לבתו תורה: כדי ליתן שכר למביאיהן. ועל וה סמכו פולהכיא קטנים

להם מרגלית פובה היתה בידכם ובקשתם לאברה ממני ועוד דרש יאת בבית הכנקת: ה' האמרת היום וה' האמידך היום "אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חמיבהי אחת בעולם ואני אעשה אתכם חמיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חמיכה אחת בעולם דכתיב יישמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם המיבה אחת בעולם שנאמר

מייב כשמהה. לשמוח כחג דכתיב ושמחת כחגך ודכרים שו ואמרינן לקמן ודף ה.) דשמחה בשלמים לאכול את הכשר דלפינן לה (מסמים דף קע.) מחבחם שלמים ומכלם שם ושמחת יו. ולקמן סריך מ"ם לענין רחייה דפטור ולענין שמחה דמחייב: ושחינו לח שומע ולם פדבר. היינו חרש דמחניחין

חייב בשמתה ואת שאינו לא שומע ולא דכתיב בפרשת הקהל כבות כל ישרחל מדבר ושומה וקמן פטורין אף מן השמחה לרחות וגו'. ופרשת הקהל המלך היה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות כתודה קורם משנה חורה כעורה בכל מולחי מאי שנא לענין ראיה דפמירי ומאי שנא שמטה דכחיב מקן שכע שנים כמועד לענין שמחה דמחייבי לענין ראיה גמר ראיה שנת השמטה ונר (דכרים לה): פרק ראיה יימהקהל דכתיב יהקהל את העם לפומע ופינו עדכר. השמה משמע האנשים והנשים והפף וכתיב בבא כל שחין זה רחר ללמוד: הלכסח. ישראל לראות והתם מנלן דכתיב ילמען משכיות: למפן ילמדו. וחין זה רחר ישמעו ולמען ילמרו וחניא למען ישמעו ללמד החרים: רב השי המר ודהי למען ילפרו. כלומר כלחו קוביה פרם למרכר ואינו שומע ולמען ילמדו פרם דהנך תרי אילתי ליכא לאוקתי לדרשה לשומע ואינו מדבר למימרא דכי לא משתעי דחנה דמעיט מהכה שומע וחינו מדבר לא גמר והא הנהו תרי אילמי דהוו אלא מלמען ילמדו: דאי מלקא דעסך בשבבותיה דרבי כני ברתיה דרבי יוחגן בן פלמען ילמדו. הוח דמשמע ליה נודגרא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן מלמח סבירה ליה לחנח דכיון דלח דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו משחשי לה במיר לנפשיה: וכיון דלה פמפ. אנן פהדי דלה גמיר. וכיון עיילי ויתבי #קמייהו ומניידי ברישייהו דחנן למען ישמעי פרט למדבר וחינו יומרחשין שפוותייהו ובעי רבי רחמי עלייהו שומע ואנן סהדי דטעמא משום דלא ואיתסו ואשתכח דהוו גמירי הלכתא וספרא גמיר הוא שלא יכין כל מה שאומרים וספרי וכולה הש"ם אמר מר זומרא קרי ביה לפניו למה לי למהדר חו למען ילמדו למען וווי ילמדו רב אשי אמר ודאי למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר כיון דפבירא הוא ראי סלקא דעתך למען ילמדו וכיון דלא ליה דמאן דלא משמעי נמי לא גמיר משתעי לא גמר וכיון דלא שמע לא גמר מלמען ישמפו ממעט ליה אלא ודאי האי מלמען ישמעו נפקא אלא ודאי למען סכירה ליה דתהן דלה משתעי נתי גמיר ולה מלמען ישמעו ממעט הלכך ילמדו הוא אמר ר' תנחום יחרש באזנו אחת הדר ומעטיה מלמען ילמדו הלכך פמור מן הראיה שנאמר יבאזגיהם והאי ודחי למען ילמדו הוח דדרים: פרע באזגיהם מבעי ליה באזגיהם דכולהו ישראל לבעלי קבין. כעחתכו רגליהם נחנו ההוא מנגר כל ישראל נפקא אי מנגר כל קב קטן בסוף שוקו וטחנים בו ישראל הוה אמינא אע"ג דלא שמעי כתב מוכין וסומך סוף שוקו עליו: פלח רגלים. חדם שיש לו רגלים: פעמיך רחמנא באוניהם והוא דשמעי ההוא מלמען ישמעו נפקא אמר רבי תנחום יחינר ברגלו בנעלים. אלמא בבעלי מנעלים שייכי אחת פמור מן הראיה שנאמר ירגלים והא פעמים וכראייה כחיבט שלש פעמים בשנה ירחה כל וכורך וגו": שנקרח רגלים מבעי ליה יפרם לכעלי קבין ההוא נדיב. על שם שנדבו לבו להכיר ימפעמים נפקא דתניא פעמים אין פעמים כוראו: נדיכי שמים. הם הגרים אלא רגלים וכן הוא אומר יתרמסנה רגל המתנדכין תכין העמים לקבל עליהן רגלי עני פעמי דלים ואומר ימה יפו פעמיך עול מלות: והבור רק. משום דרכי בנעלים כת נדיב יידרש רבא מאי דכתיב תנחום אתרה נקט לה הכא גבי מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב כמה נאין שמעתמה דרכי תנחום: פכל נחשים רגליהן של ישראל כשעה שעולין לרגל בת ומקרבים ים בו. לא היה ריק אלא ממים: להקכיל פניו. יום טוב היה נדיב בתו של אברהם אכינו שנקרא נדיב שחייב חדם לכבד חת רבו בהקבלת שנאמר ינדיבי עמים נאספו עם אלהי פנים כדחמרינן במסכח רחש השנה אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב (דף פו:) מדוע את הולכת אליו היום אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים אמר לה חדש ולה שבת (מלכים ב ד): רב כהנא דרש יורב נתן בר מניומי משום ר' סלמידיך אנו. ואין לנו לדכר בפניך: תנחום מאי רכתיב יוהבור רק אין בו מים החמרם. שבחם כתו יתחתרו כל פועלי ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין מון ומהלים לד) ישתבחו שדרכן ללחה: בו מים אלא מים אין בו אבל נחשים ספיבה אחם. שבח אחד שבח מיוחד לומר חין כמוך לכך במרנוך למלוה 🕳 ועקרבים יש בו ת"ר יימעשה כרבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר יובן) חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה בבית המדרש

היום אמרו לו תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין אמר להם אף על פי כן

אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש "ישבת של מי היתה שבת של ר'

אלעזר כן עזריה היתה ובמה היתה הגדה היום אמרו לו בפרשת הקהל

ומה דרש בה יהקהל את העם האנשים והנשים והמף אם אנשים

באים ללמוד נשים באות לשמוע פף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן אמר

ל) נמניי הגרי קמיה),נ) (ממות מבן, נ) (מקמן ד. יכמים מנ. פרכין יכין. מי. כ) שמו כנ. ו) מדלמה פי כה פר מו ומררינ ערון יה נפוספתה סופה פרון, ז) נוער פורש שפתכו לשועה וקען: ראייה מסקכל. מה, פן מרמת ו_הין (פי מה, פן מרמת ו_הין (פי ביור למכ נשלם בלומר דבר הניכר שאין כשותו. ערוך בשם תנ החד נעתך חמרן. כן וימרס מן. לו ושמו

41

כבן, מ) נועדת מוספות בטרות ו: דיה רוטנן נ) וסיפה כ.ן, מ) ניה

הנהות הכ"ח (מ) גבי פתר מר שמרם קר ניה למען ולמנז יםי למען ילמדי כולו דלי פ"ד דיה נמר רמיה וכרי ולהמן רמרכיק. כ"ב וק"ק דה! הצמריך כל דלה מימה נשים פטורון טפלים לבים וייל זהיים הם פי להו וקיי מסקכל שפיד משמע לף קטן שלמן הגים למיטן כדקלתר ליהן שכר למכיליסם וכיון דלים ל ריבויל דכל ליתרע קיי ושפיר נילף מהקהל כלא הגים לחינוך שכנוני החוקשות ולקמן דמרכינן קופן שכנים מריטן מדשתי כל ילה נמריטן מהקהל אף כלה הגים לחיטך כיון דליהגים לים קדו ולהם חירט האם מפתבתם בעלתם הים כדמפים יתספי קיו נתי פטור כלה מגיע למינוך קומן דף ד קודם הומ ממהם כמום, וכי מרן מוכן דף יחם דרכן מוכן דף ביה מני ללקום לינתר מהקהל לף כלל כנים לדעון: (3) ריה ללל וכי לל מני מפיק בלאי לכוון ישמש דלל: ודו בא"ר ונם איצטוייך מען ישמש כדחמרים וחפר כחום אחד לכל יחפר כחום אחד לכל ממד וסי ורי יוסף אומר אפרי לון אדות לכל לחד וו) ד"ה מפעמים יכר

גליון הש"ם תובפות ד'ה חדם וכו את לבל אתר ואתר, עין דף קל ע"ב מוכפום ד"ה ובר ויספקמים נפסע עיין בלתי סברו:

מוסף רש"י

סרט לבעלי קבין. מי שמתך רגלי כפרק רחשין ממון למוקי וחיקון קב מקוב מחיקו ומיקון מקוב"ם, מחוכה וקורין מפקוב"ם, ממונה מן הרמים, רמין ני רעל וערבין ים ז. מה ישי סעמיך בנעלים. מגלית מכה מם '. שהיה תחילה לגרים. בנדנה לנו להתנייר ∟00, האמרה. לפון חשיפום ופנה, כתו שמתור כל פועל חון וברכות ו

וכוי וועקיבים ים בון ת"ד מעשה כרי יווען בן בווקה ויי אלעור הספא שהלכו להקביל מני רי יהושו כמקיעין ואמרו כי רי אלעור כן עוייה זידש הקהל את העם האופים והעשים היטף הא תינה אניסים יושים יוטי למה יומי כעמך ישראל נוי אחד בארץ ואף הוא

פתח וורש מיידברי חכמים כדרבונות

וכמסמרות נמועים בעלי אסופות נתנו מרועה

אחד למה נמשלו דכרי תורה לדרכן לומר

לך מה דרכן זה מכוין את הפרה לתלמיה

להוציא חיים לעולם אף דברי תורה מכוונין

את לומריהן מדרכי מיתה לדרכי חיים א אי

מה דרכן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין

ת"ל מסמרות בו אי מה מסמר זה חסר ולא

יתר אף דברי תורה הסירין ולא יתידין ת"ל

נמועים מה נמיעה זו פרה ורבה אף דברי

תורה פרין ורבין בעלי אסופות אלו תלמידי

חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין

בתורה הללו מממאץ והללו ממהרין הללו

אוסרין והללו מחירין הללו פוסלין והללו

מכשירין שמא יאמר אדם היאך אני למר

תורה מעתה תלמוד לומר 🕪 כולם נתנו מרועה

אחד אל אחד נתנן פרנם אחד אמרן מפי אדון

כל המעשים ברוך הוא דכתיב יוידבר אלהים

את כל הדברים האלה אף אתה עשה אזניך

יכאפרכסת וקנה לך ילב מבין לשמוע את

דברי משמאים ואת דברי משהרים את דברי

אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין

ואת דברי מכשירין בלשון הזה אמר להם

ייאין דור יחום שר' אלעזר בן עזריה שרוי

בתוכו ולימרו ליה בהדיא משום מעשה

שהיה דתניא יימעשה בר' יוםי כן דורמסקית

שהלך להקביל פני ר' אלעזר כלוד אמר לו

מה חידוש היה בבהמ"ד היום א"ל נמנו וגמרו

ייעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית

אמר לו יוםי פשום ידיך וקבל עיניך פשם ידיו

וכבל עיניו בכה ר' אלעזר ואמר יסוד ה' ליראיו

ובריתו להודיעם אמר לו לך אמוד להם אל

תחושו למניינכם כך מקובלני מרבן יוחנן בן

זכאי ששמע מרבו ורכו מרבו "יהלכתא

למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר

עני בשביעית מה מעם ייהרכה כרכים כבשו

עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל מפני

שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא

קרשה לעתיד לבא והניחום כדי שיםמכו

עליהן עניים כשביעית תנא לאחר שנתיישבה

דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוםי למקומן

וחזרו ת"ר "איזהו שומה היוצא יחידי בלילה

והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו איתמר רב הוגא אמר עד שיהו

כולן בבת אחת ר' יוחנן אמר האפי' באחת מהן היכי דמי אי דעביד להו דרך

שטות אפי' בחרא נמי אי דלא עכיד להו דרך שטות אפילו כולהו נמי לא

לעולם דקא עביד להו דרך שמות והלן בבית הקברות אימור כדי שתשרה עליו

רוח מומאה הוא דקא עביד והיוצא יחידי בלילה אימור ננדריפס אחדיה והמקרע

את כסותו אימור בעל מחשבות הוא כיון דעבדינהו לכולהו הוה להו

מיםכפה מיםה פיון, ב) הערוך נרם כהרפכפת,

פי כה פכרו, כ) נתופפי

. פלון, דו מכינוה

"ל א מיי פיז מכלכות מהנות פרים כלכב כ ופיד מפלפת פפיניה הלטה כון פמג עשין קפה טושרע ייד פר בנה ספר

:15 "ד ב ג פיי פים פהלי רימום כלכה כ ופיי משלמת כים המדרה הלכה מי! שו ד ה מיי שים משלי פדום כלכב מ מוברת דר פיכן ה פעיף כ יקום"ע

מים ביתן לה פשיף חו

תורה אור השלם ו. ופי בעבוך ישראל נוי אוזר בארץ אשר הלך האלהים לפרות לו עם לשום לך שם גדלות תראות לגרש מפני עמך אשר פרית ממצרים

רכוי השים א יו כא רברי ולבמים בטרעים בעלי אספות נתנו מרעה אחר: כהלת יב יא

3. וידבר אלחים את כל הדברים האלה לאגור: 4. סוד ייַ ליראיז ובריתו לושריעם: חהלים כה יד

לעזי רש"י טיושרייא נטריפראיהן. אמרכנות, כשפד ושלוכ: מכניסים חופר לריחיים וכדופה)

רבינו הנואל

כר: אף די יהושנ פתח ודרש רברי חכמים וכמסמנדת ברבנות נטועים בעלי אסופות. שינטביו מים בוצרה הללו מטחרי מטמאין הללו אוסרין והללו מחירין בי ראית הואיל וכן היאן אני ראית הואיל וכן היאן אני למד תורה בצתה ח"ל נתנו פרוצה אחר כולן אל אחד אכנור מנאמר היוכר אלדים אם עשה אונך כארפכסת ואלו שכולן בתבורין לך שאעים שנראין כפו תומרון וססכיפין בסוף כדכתיב את תקב בסופה כלשק הוה אמר אין דור יתום שר אלעור בן אר אלעור בן ארצור בן פריה שרוי בתוכו. ומים בן ומים בן וומים בן וומים בן וומים בן וומים בן וומים בן וומים בי וומים בי אלעור בברכיד נבנו ונסוד עסון ומואב מעשרין מעשר שני בשביעית. אול די אלעור ייםי פשוט יורן וקבל ניניך ססט ידיו אלעזר בשביל שאיל נמנו

זה על זה ישראל ושנת והקדום ב"ה ישראל והקדום ברוך הוא מעידים על השבת שהוה יום מנוחה ישראל ושבת על הקדוש ב"ה שבום מחד ההב"ה ושבם על ישרחל שהם יחידים בחומית ועל זה

סמכינן לומר חחה חחד במנחה בשבח אע"פ שמינו מדבר מעניינא דיומא דשבת פוכמו תפלח ערכית ושחרית: עכון יכואב פעשרין סעשר עני בשביעית. לפי סדר השנים

היה להם להפרים מעשר שני שהוא שנה רחשונה ומעשר עני נוהג בששית ולה מלינו מעשר עני שתי שנים רלופים אלא תקנה תקנו בה כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית וכדין הוא דאפי חרומה נדולה לא ניחקן אלא יהא הכל מעשר עני אלא שלח רצו לחלק כל כך משחר שנים פרש"י דהייט חרך סיחון ועוג כדחמרינן בחולין (דף פי) שמון ומואב טהרו בסיחון כלומר על ידי כבוש סיחון ועוג הוחר לישראל ליכבש והקשה ר"ת דאמרינן בפרק מקום שנהגו (פסמים דף נג: ושם) שלש ארצות לכיעור יהודה ועבר הירדן והגליל ועבר הירדן היינו ארן **סיחון ועוג (4) וכ"ם דקדושה ראשונה** לה קידשה לעמיד לכה הם כן חיפשוע מיניה דלרכי אליעור לא קידשה אלמה מיבער לן בפ"ק דמגילה (דף : ושם) וכשבועות ודף טו. ושם) מחי סבירה ליה אי קידשה אי לא קידשה ויו ומירן ר"ת דיש לחלק דהכא בעמון ומואכ דלה כבשו סיחון ועוג ולה נתקדשו כלל בקדושת הארן ועוד מחרן דלא קידשה עבר הירדן רק לפרן סיחון ממש מכל מה שכנש מעמון לה נחקדשה:

דרך שמות אפילו בחר גמי. וכי תימא דלא היה מועד לשטוח רק לאותו דבר וכעינן חלחא כדי להחזיקו כשוטה לכל מילי כמו נגח שור וחמור וגמל נעשה מועד לכל וה דהכח לח דמי דהכח כיון שהוח שועה בחחם ודחי יש להחזיקו כחוקת שוטה לכל דבר בירושלתי בפ"ק דתרומות אומר סימני שוטה היולא בלילה והלן בכית הקברות והמקרע כפותו ווו והוא מאבד מה שנותנים לו א"ר הונא והוא שיהו כולן בו דלא כן מומר מני ביולה בלילה יחידי מימור ננדריפם אחדיה והלן כבית הקברות טלשדים והמקרע כסוחו אימר בעל מחשבות מחבד מה שנותנים ע שקוביקום רבי יותנן חמר מפיני חחת מהן חמר כי חבין מסתברת כרי יוחנן כלבד ממחבד מה שניתנין לו דחפילו שוטה שבשוטים אינו מאכד מה שניתנין לו קוביקום מין בו חחת מכל חלו: ביון דעברינהו לכולהו נעשה כמי

שננח בו'. ומחד בשלשה זימנא לא איתחוק דתלינן כהך דקאתר הש"ם אימא בעל מחשבות או אינך:

ומר בעמך ישראל גוי אחד בארין. אתרינן כמדרש שלשה מעירין - ואף הוא. בו רבי אלעור כן עוריה: לפלמים. שורות המענה: פוסלין ומכשירין. שייך לומר לענין פסיל עדות ופסיל כהונה ום: כולן של שמד שמרן. אין לך מבני המחלוקת מביא ראיה מחורת אלוה אחר אלא מחורת אלהיני: פרנם שפר שפרן. אין לך מביא ראייה

מדכרי נכים הכם לחלוק על משה רכינו: עשה אוניך כחפרכסם. מחחר שכולן לכן לשמים עשה חונך שומעת ולמוד ודע דברי כולן וכשחדע להבחין אי זה יכשר קבע הלכה כמותו. הפרכסת טירמזייים שעל הריחים: סמה מסמר זה. כשנועלין אותו בכותל הוא מחסרו יכול אף זה כן חלמוד לומר נטועים כנטיעה שדרכה לפרות ולרכות: ולימרו ליה בהדים. מיד למה החקקו לומר מלמידיך אנו: נמנו ונמרו. והחקינו שיהו ישרחל הדרין בעבר הירדן במה שכנשו מסיחון ועוב חרך עמון ומוחב: מטשרין. עכשיו מעשר עני בשניעית שהן היו זורעין כשניעית כדממרינן לקמן שלא קידשוה עולי גולה כקדושמלו החרן: פשוע ידיך וקכל טיניך. הוקשה בעיניו שנתן עטרה לחותו דורש והלא מימות אנשי כנסת הנדולה הימה מקנה זו: אל סמופו למניינכם. אל יהי לכם שום חשם ונמגום כמה שמיניחם יתיקנחם שהרי הסכמתם להלכה: כך מקובלני. שקדושה החשונה שקידשה יהושע לשעתה לה קידשה לעחיד לצה הכל קדובה שניה נחקדשה לעולם כדמנים כילמות ודף פני קדושה כחשונה שניה יש להן שלישית חין להן לפיכך נשאר ארן ישראל אין וריפה בשכיעית אבל עמון ומואב הניחו מלקדשן כדי שיסתכו עליהן עניים בשביעית כלהט שכחה ופחה ובמעשר עני לכך מקנו להן שיהו מעשרין מעשר עני וברשות החכתים היה להטיל פליהן חיוה מעשר שירנו לפי שחינן מייבין מן התורה: פֿייפו פוסה. החמור בכל מקום שפטור מן המלות ומן העוכש וחין קנינו קנין יחין ממכרו ממכר: והלן כבים הקברום.

בלילה: לעולם דקם עכיד להו דרך

שעום. ואפילו הכי לא מחוקינן

ליה בחדה דהייצה יחידי בלילה

אימור גנדריפס אחדיה. אני שמעתי

מולי החומו ממוך דחגה ולי נרחה

שנתחתם גופו חולה למקום החרר:

שמשרה שליו רוח טומחה. רוח

שדים שישייעוהו להיות מכשף:

רנשבורג

א) אר מה דרבון זה מעלטל, ד'ב רייל שחיני ונכם רעו"ם:

מוסף רש"י עמון ומואכ מעשדין מעשר עני בשביעית. יפרמלים כדרים נמרן פמין ומולג שרנה חשה תפיחין ינחקדשו בקדיפת וענפיו ננים של בשלה קדושתה חירשין בשבישית יהקט להן מכשר רחשון ימנשר עני כשכיפית, כדמפרם לקמן מפרי פרנפח לחכול בשניעית. לפי שנכול בם וטעלים לקט בכחה ופיחה ומעשר ער בביים

מו ,, הרבה כרכים ככשו עודר מערים, וקופוס נקרוסם הארן ודלא כבשום עודר בבל. לקדם כפונה, ולכך לא כפוס דקסנר סוליו הסתרו היתרו, דקרוסה ולשינה בעלה, דני קדםה יהישע לפפוס קדםה ולא למתיד לנוא בשנל נינוד נגיבדונה, ולא דני להשוד קדוסתה כדי שיהא מושר להרוש יארוע שם נשונישים שליום ניוד מודה לארן רשמי עליק שניים ליצול לקנו שבהה יפלה ושפשר עד וריכין וו כלכן ורוצים כהן כשנישית שישתי עליהן עדים לשטר שלהן לחרש ולתטר ישיד ליעול לקט שמהם ופיאם יתעשר עני רבחות בי

ועמרו כלומר למת נמנו הזלא הלכה למשה מפיני הוא רבכה ואמר פוד הי ליראיו ובריתי להודיעם ואין בריתו אלא היודה. וצא אחר שנתישבה רצונו בקש רחמים ואמר יהי רצון שיחורו עיני יוסי למכומן זחורו. אמר צא ואמור אל החושו לפויינס כך מקובלני מורביו שקיבל מובו ורכו מרכו הלכה למשה משיני עמון ומואב מפשרון ממשר שני בשכיניות. מה שנב הרבה ברכים כבשהם עולי מצרים ולא ככשו עולי בכל מפני שקדישה ראשונה קרשה לשעות ולא קרשה לעתיד

ידים פינ כים ידים פיד ת"נן, ו) יכמות כח_ ו) כלימר דבר נכור נהלסה למשה מסיני עד כליש בהלי מהיפים ופוף נדה) פיתן פ. מ) מולין ג, עו מגילה י. ומכום יני. שנותום נוי. מדם כן קון חולין ז. ממורי כל, פרכין (ג.ון. י) מוספתה מרוכית פיח), כ) דיה מה לפני דיה פיפלין, ל) נעדי: כחדיכת, פ) נע"י הגרפה שלי החי ט | מקשר לשרים בדלו. מו כוח נמי חולי של מחשנה חשום שם.

הנהות הב"ח (מ) נברא חלמוד ניתר נתנו מרועה אחד כולם מל ממר: (ב) בש" כיה פופלון וכר כשנה הפדד ומדרב מסיד מס מפמר יבוי ולכנים כמיד ולמייב מהייד טלן 🌿 מוד וכי משל מתחיים ממוד ולמור ק מסיד ולימנד: (ג) חום דיה כמון וכי חרן פחון ושג וכן תימה דקאמר הכא דקרופה החפונה: (ד) בא"ד ומוכן רות. ניונ ועל קופול פהקפי לם כן מפשים אין החידיון מפידה חבל בפרה המה דמגילה מפורם נמום" עדם דף יו (כ) רדה דרך וכו' נמפס מישד לכל דלא דמי כליל יתימו דיסכה נממק: (1) בא"ד והמקרע כפימי

הנהות מהר"ב

ממקיים במקומו מסרשים מים: בן שב פי פכ מקמר זה מקר. נדב רדל מחקר ומנקנ נסיפל מחסר ומנקנ נסשל מסרשיה בס וכן כול נלשון רכיי דים פו מממר וכר: ג' רש"י דיה יחף הוא רי אלטור כן עורים, ניכ ומסרשיא כחים ער שר יהישע מחח

BAVLI HAGIGAH 3a-b

The Sages taught [in a baraita]: There is a story about R. Yochanan ben Beroka and R. Eleazar ben Hisma who went to visit R. Yehoshua in Peki'in.

He said to them: What *chiddush*¹ was there in the *beit midrash* today?

They said to him: We are your students, and we drink from your waters [alone]!

He said to them: Despite this, it is impossible [to go] to the *beit midrash* without a *chiddush*. Whose Shabbat was it [to teach]?

[They said to him:] It was R. Eleazar ben Azariah's Shabbat.

[He said to them:] And what was the lecture² upon?

They said to him: On the section Hakel.³

[He said to them:] And what did he interpret from it?

[They said to him:] "'Gather the people – the men, the women, and the children.^{4,5} If the men come to learn, the women come to hear, why do the children come? In order to grant reward to those who bring them."

He said to them: A great jewel was in your hands and you tried to deprive me of it!

[They said to him:] Further [R. Eleazar ben Azariah] interpreted, "You have affirmed today that YHVH is your God...and YHVH has affirmed to you today... [that you are His people]." The Holy One Blessed Be He said to Israel: You made Me a special object of love in the world, and I will make you a special object of love in the world. You made Me a special object of love, as it is written, 'Hear O Israel, the Lord is our God, the Lord is one,' and I will make you a special object of love, as it is said, 'Who is like Your people, Israel, a special nation in the world?"

¹ Innovation, new teaching.

² Haggadah – lecture, homiletics; literally "recitation," (Jastrow).

Beuteronomy 31:10-13 - "Gather."

⁴ Taf – Collective "children" (as going with quick, tripping steps (Brown-Driver-Briggs)).

⁵ Deuteronomy 31:12.

⁶ Rubenstein's translation – I was persuaded that the sense of *abad* (*aleph-bet-reish*) was something like "deprive" here.

⁷ Hebrew here, *he'emerta*, is a hapax legomenon (Rubenstein, *Stories of the Babylonian Talmud*, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2010), 95.

⁸ Deuteronomy 26:17-18.

⁹ Hativa ahat (Jastrow).

¹⁰ Ahat – one, singular, unique, particular.

¹¹ Deuteronomy 6:4.

¹² I Chronicles 17:21.

He also opened and interpreted, "'The words of the Sages are like goads, like nails¹³ fixed/planted¹⁴ by *baalei asufot*/prodding sticks.¹⁵ They were given by one shepherd.'¹⁶ Why are the words of Torah compared to a goad? To tell you that just as the goad directs the cow to its furrow in order to bring forth life into the world, so too words of Torah direct those who learn them from the paths of death to the paths of life.

If so, [you might think that] just as the goad is moveable, so too words of Torah are moveable. [Thus] Scripture says, 'Nails' [to teach its immovability].

If so, [you might think that] just as a nail shrinks [as it enters the wood] and does not increase, so too words of Torah only shrink and do not increase. [Thus] Scripture says, 'Planted.' Just as a plant flourishes and multiplies, so too words of Torah flourish and multiply.

[What is the meaning of] 'baalei asufot'? These are the students of the Sages who sit gathered in asufot/assemblies and engage in the Torah, some declaring unclean and some declaring clean, some declaring forbidden and some declaring permitted, some declaring unfit and some declaring fit.

Lest a man say, 'How am I to learn Torah from this?!,' Scripture says, everything 'was given by one shepherd.' One God gave them, one leader¹⁷ proclaimed them from the mouth of the Master of all works, blessed be He, as it is written, 'And the Lord spoke all these words.' ¹⁸

Therefore, make your ear like a mill-hopper, ¹⁹ and acquire for yourself a perceptive mind in order to understand the words of those who declare unclean and the words of those who declare clean, the words of those who forbid and the words of those who permit, the words of those who declare unfit and the words of those who declare fit."

In this manner he [R. Yehoshua] said to them: It is no orphan generation amongst which R. Eleazar ben Azariah lives!

¹³ Masmer – nail. Spelled interchangeably with samech or sin. (BDB)

¹⁴ The baraita will understand this in its alternate, secondary meaning as "planted."

¹⁵ "Prodding sticks," JPS translation, from *baalei asufot* as meaning "those that gather," i.e. prodding sticks for goats, sheep (in keeping with the metaphor of the shepherd in the b part of the verse). Also possibly *asufot* as collections thus "those that are composed in collections." However, the baraita will understand *baalei asufot* even more literally, as "masters of gatherings/assemblies."

¹⁶ Ecclesiastes 12:11.

¹⁷ Moses (Rubenstein).

¹⁸ Exodus 20:1.

¹⁹ Rashi: A large funnel through which grain is directed to the grinder in a mill.

Toseftah Sotah 7:9

[What does the phrase] masters of assemblies [mean?] [This refers to] those who enter and sit assembled in assemblies and declare about the impure that is impure and about the pure that is pure. About the impure in its place and about the pure in its place.

Lest one think, "Since the 'House of Shammai declare impure' and the 'House of Hillel declare pure,' 'So-and-so forbids,' and 'So-and-so permits,' how then shall I learn Torah?" Therefore it says, Words (Deut 4:12), The words (Deut 4:13), These are the words (Deut 1:1), All these words (20:1). Given by one shepherd (Qoh 12:11). One God created them. One Leader gave them. The Master of Deeds, May he be blessed, spoke them. Therefore make for yourself a heart of many rooms [libkha hadrei hadarim] and place therein the words of the House of Shammai and the words of the House of Hillel, the words of those who declare impure and the words of those who declare pure."

"A number of late Bavli traditions exalt the virtues of endless debate and argumentation, resisting any notion of a single or univocal truth. The goal of Torah study, these traditions suggest, cannot be to arrive at "the truth," as there is no one correct answer; hence, the ideal study of Torah consists of continual discussion and debate. Tannaitic sources, by contrast, regret that "disagreements have multiplied in Israel," finding that this unfortunate situation complicates the search for the single truth and leads to factionalism."

--Jeffrey Rubenstein, Stories of the Babylonian Talmud

Sages

- R. Yochanan ben Beroka A student of R. Yehoshua, he is from the younger group of the second generation of the Tannaim (c. 90-130 CE).²⁰
- **R. Eleazar ben Hisma** Also a student of R. Yehoshua from this younger group. Active in Rabban Gamliel II's beit midrash (the beit midrash of our story, though R. Eleazar taught there that day, the reasons for which will be explained below). "The halakhot transmitted in his name are concerned above all with agricultural and purity laws." ²¹
- R. Yehoshua (b. Hananyah) Simply R. Yehoshua in the Mishnah and here. A member of the older group of the second generation of the Tannaim, thus his status as teacher and elder to R. Yochanan and R. Eleazar from the younger group above. A contemporary of R. Eleazar ben Azariah whose teaching in the beit midrash he learns via these two students; also a contemporary of Rabban Gamliel II, Yochanan ben Zakkai's successor, the leader in Yavneh (80/90-110 CE), whose position was disputed, leading to his alternating teaching on Shabbatot with R. Eleazar ben Azariah below.²² R. Yehoshua worked at Peki'in, thus his placement there in our story, and was often in conflict with R. Eliezer ben Hyrcanus.²³
- **R. Eleazar ben Azariah** Worked in Yavneh and briefly stood in for Rabban Gamliel II as leader, though a "marginal figure in [rabbinic] tradition." "an aristocratic, wealthy priest."²⁴

²⁰ Strack, Hermann L. revised by Gunter Stemberger. *Introduction to the Talmud and Midrash*. Reprint. Edinburgh: T&T Clark, 1991: 69, 74.

²¹ Strack, 74.

²² Strack, 69.

²³ Ibid. 70.

²⁴ Ibid. 71.

THROUGH THE LIBERAL LOOKING GLASS: STORIES FROM OUR HERITAGE

TWO CREATION STORIES THE FIRST HUMAN BEING vs. THE FIRST THINGS GOD CREATED

(Talmud, Avoda Zara 8a vs. Midrash Genesis Rabbah 1:4)

WHAT DOES THE JEWISH CREATION STORY SAY ABOUT OUR WORLD?

Rabbi Leah Jordan

What is Midrash?

Midrash (mid'räsh) [Heb.,=to examine, to investigate], verse by verse interpretation of Hebrew Scriptures, consisting of homily and exegesis, by Jewish teachers since about 400 B.C.

Distinction is made between Midrash <u>halakah</u>, dealing with the legal portions of Scripture, and Midrash haggada, dealing with biblical lore. Midrashic exposition of both kinds appears throughout the <u>Talmud</u>.

Individual midrashic commentaries were composed by rabbis after the 2d cent. A.D. up to the Middle Ages, and they were mostly of an aggadic nature, following the order of the scriptural text. Important among them are the *Midrash Rabbah*, a collection of commentaries on the Torah and the Five Scrolls (the Song of Songs, Esther, Ruth, Lamentations, Ecclesiastes), and the *Pesikta Midrashim*, concerning the festivals. This body of rabbinic literature contains the earliest speculative thought in the Jewish tradition.

-Strack and Sternberger, Introduction to the Talmud and Midrash

What is Aggadah?

AGGADAH or HAGGADAH (Heb. הַּנְּדָה, אַנְּדָה; "narrative"), one of the two primary components of rabbinic tradition, the other being *halakhah*, usually translated as "Jewish Law"...

...The *halakhah* of the rabbinic tradition can be described in part as a system of laws, but not infrequently it also has the character of a personal moral and spiritual discipline. It can be expressed in the form of concrete judgments about specific cases, but also in rules involving varying degrees of abstraction and generality.

... Aggadah, on the other hand, investigates and interprets the meaning, the values, and the ideas which underlie the specific distinctions which govern religious life.

In line with the accepted tendency to define *aggadah* as "that which is not *halakhah*," one could say that the relation between *aggadah* and *halakhah* is similar to the relation between theory and practice, between idea and application, and, in the area of ethics, between character and behavior.

-Stephen G. Wald (2nd ed.), Jewish Virtual Library

"I assume that both the halakha and the aggadah represent attempts to work out the same cultural, political, social, ideological, and religious problems... We cannot read the aggadah as background for the halakha, but if anything, the opposite: the halakha can be read as background and explanation for the way that the rabbinic biographies are constructed."

-Daniel Boyarin, Carnal Israel

Bereishit Rabbah I:4

"In the beginning God created..."

Six things preceded the creation of the world; some of them were actually created, while the creation of the others was already contemplated.

The Torah and the Throne of Glory were created. The Torah, for it is written, "The Lord made me as the beginning of His way, prior to His works of old" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, as it is written, "Thy throne is established of old," etc. (Psalms 93:2). The creation of the Patriarchs was contemplated, for it is written, "I saw your fathers as the first-ripe in the fig-tree at her first season" (Hosea 9:10). [The creation of] Israel was contemplated, as it is written, "Remember your congregation that you acquired of old" (Psalms 74:2). [The creation of] the Temple was contemplated, for it is written, "Your throne of glory, on high from the beginning, the place of our sanctuary" (Jeremiah 27:12). The name of the Messiah was contemplated, for it is written, "His name existed before the sun" (Psalms 72:17).

Rabbi Ahava Brei D'Rabbi Zera said: Repentance too, as it is written, "Before the mountains were brought forth," etc. (Psalms 90:2), and from that very moment, "You turned man to contrition," and said: "Repent, children of man!" (Psalms 90:3).

I still do not know which was first, whether the Torah preceded the Throne of Glory or the Throne of Glory preceded the Torah?

Said Rabbi Abba bar Kahana: The Torah preceded the Throne of Glory, for it says, "The Lord made me as the beginning of His way, before His works of old," which means, before that of which it is written [the Throne of Glory], "Thy throne is established of old."

Rabbi Huna, reporting Rabbi Jeremiah in the name of Rabbi Samuel bar Rabbi Isaac, said: The intention to create Israel preceded everything else: A king was married to a certain lady, and had no son by her. On one occasion the king was found going through the market-place and giving orders: 'Take this ink, inkwell, and pen for my son,' at which people remarked: 'He has no son: what does he want with ink and pen? Strange indeed!' Subsequently they concluded: 'The king is an astrologer, and has actually foreseen that he is destined to beget a son!'

Thus, had not the Holy One, blessed be He, foreseen that after twenty-six generations² Israel would receive the Torah, He would not have written therein, "Command the children of Israel." [E.g. Numbers 28:2]

Rabbi Banayah said: The world and the fullness thereof were created only for the sake of the Torah: "The Lord for the sake of wisdom [i.e. the Torah] founded the earth" (Proverbs 3:19). Rabbi Berekiah said: For the sake of Moses: "And He chose for himself the best, for there is a portion for the ruler [Moses]" (Deuteronomy 33:21).

Rabbi Huna said in Rabbi Mattenah's name: The world was created for the sake of three things: hallah, tithes, and first-fruits, as it is said, "In the beginning (bereishit) God created..." Now reishit alludes to hallah, for it is written, "Of the first (reishit) of your dough" (Numbers 15:20); again, reishit alludes to tithes, for it is written, "The first-fruits (reishit) of thy corn" (Deuteronomy 18:4); and finally, reishit alludes to first-fruits, for it is written, "the choicest (reishit) first-fruits of thy land," etc. (Exodus 23:19).

² viz., 10 from Adam to Noah, 10 from Noah to Abraham (Aboth V, 2), and then Isaac, Jacob, Levi, Kohath, Amram, and Moses, making twenty-six in alf.

ד. [בראשית ברא אלהים]. ששה דברים קדמו לבריית העולם, יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להבראות: התורה וכסא הכבוד נבראו, תורה דכתיב י"י קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז (משלי ח:כב), כסא הכבוד דכתיב נכון כסאך מאז מעולם אתה (תהלים צג:ב). האבות עלו במחשבה להבראות דכתיב כבכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם (הושע ט:י); ישראל עלו במחשבה דכתיב זכור עדתך קנית קדם (תהלים עד:ב); בית ההמקדש עלה במחשבה דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו (ירמיה יז:יב); שמו של משיח עלה במחשבה דכתיב לפני שמש ינון שמו (תהלים עב:יז). ר' אהבה בריבי זעירא אמר: אף התשובה הדה היא דכתיב בטרם הרים יולדו (תהלים צ:ב) מאותה השעה תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם (תהלים צ:ג); אבל איני יודע איזה קודם, אם התורה קדמה לכסא הכבוד אם כסא הכבוד לתורה? אמר ר' אבא בר כהנא: התורה קדמה לכסא הכבוד, שנאמר י"י קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז (משלי ח), קדם הכבוד, שנאמר י"י קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז (משלי ח), קדם לאותו שכתוב בו נכון כסאך מאז (תהלים צג:ב).

ר' הונא ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר יצחק: מחשבתן של ישראל קדמה לכל, למלך שהיה נשוי למטרונה ולא היה לו ממנה בן, פעם אחת נמצא המלך עובר בשוק, אמר טלו מילנין וקלמין וקונדלין אילו לבני, היו הכל אומרין, בן אין לו למה מבקש מילנין וקונדלין אתמהא? חזרו ואמרו, המלך אסטרולוגוס הוא וצפה שעתיד להעמיד בן אתמהא; כך אילולי צפה הקב"ה שאחר כ"ו דור עתידין ישראל לקבל התורה לא היה כותב בה צו את בני ישראל אתמהא.

אמר ר' בניה: העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה י"י בחכמה יסד ארץ (משלי ג:יט); ר' ברכיה אומר: בזכות משה וירא ראשית לו (דברים לג:כא); ר' הונא בשם רב מתני: בזכות ג' דברים נברא העולם, בזכות חלה ומעשרות וביכורים שנאמר בראשית ברא אלהים (ברא' א:א), ואין ראשית אלא חלה דכתיב ראשית עריסותיכם (במדבר טו:כ), ואין ראשית אלא מעשר דכתיב ראשית דגנך (דברים יח:ד), ואין ראשית אלא בכורים דכתיב ראשית בכורי אדמתך (שמות כג:יט).

Talmud Bavli Avoda Zara 8a (Soncino Talmud, A. Cohen trans.)

MISHNA. These are the festivities of the star worshippers: Kalenda, Saturnalia....

GEMARA. Said R. Ḥanan b. Raba: *Kalenda* is kept on the eight days following the solstice.³ Saturnalia on the eight days preceding the solstice...⁴

Our Rabbis taught: When Adam HaRishon (primitive Adam) saw the day getting gradually shorter, he said, 'Woe is me, perhaps because I have sinned, the world around me is being darkened and returning to its state of chaos and confusion; this then is the kind of death to which I have been sentenced from Heaven!' So he began keeping an eight days' fast. But as he observed the winter solstice and noted the day getting increasingly longer, he said, 'This is the world's course', and he set forth to keep an eight days' festivity. In the following year he appointed both as festivals. Now, he fixed them for the sake of Heaven, but the [unenlightened] appointed them for the sake of star worship.

This is quite right according to the one who holds that the world was created in [the month of] *Tishrei*, so that he saw the short days before seeing the longer days; but according to the one holding that the world was created in [the month of] *Nissan*, Adam must have seen the long days as well as the short ones! — Still, he had not yet seen the very short days.

Our Rabbis taught: When Adam, on the day of his creation, saw the setting of the sun he said! 'Alas, it is because I have sinned that the world around me is becoming dark; the universe will now become again void and without form — this then is the death to which I have been sentenced from Heaven!' So he sat up all night fasting and weeping and Ḥava was weeping opposite him. When however dawn broke, he said: 'This is the usual course of the world!' He then arose and offered up a bullock whose horns were developed before its hoofs, as it is said [by the Psalmist], "And it [my thanksgiving] shall be more pleasing to YHVH than a bullock that has horns and hoofs" (Psalm 69:31).

For some of us much of the time, and for all of us some of the time, darkness suggests peril and instability, the sense that life is fleeting, tenuous, random and senseless. Physical darkness threatens, at least at moments, to conjure existential darkness: It is dark, and I am alone and afraid. The Talmud reports that when Adam and Eve first saw the sun go down, they were panic-stricken, thinking that the setting of the sun was a consequence of their sin, and that this new, intense darkness would spell their death. They spent that entire first night weeping, until dawn broke, and they realized, to their immense relief, that this was simply the way of the world -- day followed by night, and night followed by day (Babylonian Talmud, Avodah Zarah 8a).

-Rabbi Shai Held, Mechon Hadar

³ The Provençal Calendas or Calenos, the Polish Kolenda, the Russian Kolyáda, the Czech Koleda, the Lithuanian Kalledos, the Welsh Calenig (for Christmas-box), and the Gaelic Calluinn (for New Year's Eve), are all derived from the Latin Kalendae ("the called"), the same word from which 'calendar' is derived. The Kalends or the first day of January, a time celebrated with many festive customs. Kalends was also a general term for the first day of each Roman month, signifying the start of the new moon cycle, or Kalenda. Kalends may be related to the Lenaia, an ancient Greek holiday celebrated during the Attic calendar month of Gamelion (first Winter month between December and January). (–Aharon Varady) \leftarrow

⁴ Counting eight days from the beginning of the Saturnalia to the end of the Brumalia. Saturnalia was celebrated December 17-23rd in the Roman calendar at the the end of the Brumalia, a month long celebration ending on December 24th. (−Aharon Varady) ←

א עמוד ח דף זרה עבודה מסכת בבלי תלמוד

וסטרנורא קלנדא :כוכבים עובדי של אידיהן ואלו 'מתני. . . .

ימים 'ח – סטרנורא ,תקופה אחר ימים 'ח – קלנדא : רבא בר חנן רב אמר 'גמ תקופה לפני.

וגו צרתני וקדם אחור :וסימנך). (קלט:ה תהלים)

והולך שמתמעט יום הראשון אדם שראה לפי :ר"ת

ובוהו לתוהו וחוזר בעדי חשוך עולם שסרחתי בשביל שמא לי אוי :אמר

השמים מן עלי שנקנסה מיתה היא וזו.

[ובתפלה] בתענית ימים 'ח וישב עמד].

והולך שמאריך יום וראה טבת תקופת שראה כיון

הוא עולם של מנהגו: אמר.

טובים ימים שמונה ועשה הלך.

טובים יםימ ולאלו לאלו עשאן האחרת לשנה.

כוכבים עבודת לשם קבעום והם ,שמים לשם קבעם הוא.

חזא לא אכתי אריכי יומי ,חזא זוטי יומי—העולם נברא בתשרי ד"למ בשלמא; אריכי ויומי זוטי יומי ליה חזא הא—העולם נברא בניסן ד"למ אלא! חזא לא האי כולי זוטי [דהוי]

חמה עליו קעהשש כיון ,הראשון אדם בו שנברא יום :ר"ת ובוהו לתוהו עולם ויחזור בעדי חשוך עולם שסרחתי שבשביל לי אוי :אמר השמים מן עלי שנקנסה מיתה היא וזו.

> כנגדו בוכה וחוה הלילה כל ובוכה [בתענית] יושב היה. השחר עמוד שעלה כיון

> > הוא עולם של מנהגו :אמר.

לפרסותיו קודמין שקרניו שור והקריב עמד

שנאמר: שנאמר 'לה יטבות מפריס מקרין פר משור 'לה יטבות' שנאמר).

[לו] היתה אחת קרן הראשון אדם שהקריב שור :שמואל אמר יהודה רב ואמר במצחו

מפריס מקרין פר משור 'לה ותיטב: שנאמר.

משמע תרתי מקרין!

כתיב מקרן :יצחק בר נחמן רב אמר.

Midrash Rabbah - Genesis I:1

1. "In the beginning God created..."

Rabbi Oshaya began: "Then I was by Him, as a nursling (amon); and I was daily all delight" (Proverbs 8:30). "Amon" means 'tutor'; "amon" means 'covered'; "amon" means 'hidden'(1); and some say, "amon" means 'great.'

"Amon" is a tutor, as you read, "As an omen (nursing father) carries the sucking child" (Numbers 11:12). "Amon" means covered, as in the verse, "Ha'emunim (they that were clad/covered) in scarlet" (Lamentations 4:5). "Amon" means hidden, as in the verse, "And he concealed (omen)(2) Hadassah" (Esther 2:7). "Amon" means great, as in the verse, "Art thou better than No-amon?" (Nahum 3:8), which is rendered [in an Aramaic translation], "Art thou better than Alexandria the Great, that is situate among the rivers?"(3)

Another interpretation: 'amon' is a workman (uman). The Torah declares: 'I was the working tool of the Holy One, blessed be He.' In human practice, when a mortal king builds a palace, he builds it not with his own skill but with the skill of an architect. The architect moreover does not build it out of his head, but employs plans and diagrams to know how to arrange the chambers and the wicket doors. Thus God consulted the Torah and created the world, while the Torah declares, "In the beginning God created," "beginning" referring to the Torah, as in the verse, "The Lord made me as the beginning of His way" (Proverbs 8:22).(4)

⁽¹⁾ The speaker is the Torah (Wisdom) personified, referring to the pre-Creation era. The Torah was with God as with a tutor, reared, as it were, by the Almighty (this is similar to E.V.); it was also covered up and hidden. This may mean that the laws of the Torah were unknown until the Revelation at Sinai, while some of them remained 'hidden' even then, i.e. their reasons are not known.

⁽²⁾ E.V. 'brought up'. The Midrash understands it to mean that Mordecai concealed her from the public gaze.

⁽³⁾ Translation of the second half of the verse.

⁽⁴⁾ Here too the speaker is the Torah. Thus the verse is translated: By means of the 'beginning,' sc. the Torah, God created, etc.

א. בראשית ברא אלהים וגוי. ר' אושעיה פתח: ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום וגוי (משלי ח:ל), אמון פידגוג, אמון מכוסה, אמון מוצנע, ואית דאמרין אמון רבתה. אמון פידגוג, היך מה דאת אמר כאשר ישא האומן את היונק (במדבר יא:יב); אמון מכוסה, היך מה דאת אמר האמונים עלי תולע וגוי (איכה ד:ה); אמון מוצנע, היך מה דאת אמר ויהי אומן את הדסה (אסתר ב:ז); אמון רבתה, היך מה דאת אמר התיטבי מנא אמון (נחום ג:ח), ומתרגמינן האת טבא מאלכסנדריא רבתא דיתבא ביני נהרותא. דבר אחר, אמון אומן, התורה אומרת אני הייתי כלי אומנותו שלהקב"ה. בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין, ואינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא לו לידע היאך הוא עושה חדרים ופשפשים. כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם, והתורה אומרת בראשית ברא אלהים (בראשית א:א), בי ראשית ברא אלהים, ואין ראשית אלא תורה, היך מה דאת אמר י"י קנני ראשית דרכו (משלי ח:כב).

THROUGH THE LIBERAL LOOKING GLASS: STORIES FROM OUR HERITAGE

THE DEPOSITION OF RABBAN GAMLIEL:

EGALITARIANISM & DEMOCRACY IN THE BEIT MIDRASH

(Talmud, Brachot 27b-28a)

OPENING THE COMMUNITY TO THE MARGINALISED/EXCLUDED

Rabbi Leah Jordan

מ) שמדרן קי, ופרם, ב) פינה לף כו: ושף משכת ללה. גו (פרורין בין, די) (כילה לה). ל) (לפיל ד: שהה פין, ו) כיל לשת ושלכתה ליים ביונרי שלחבר מתב ודע למור כלכם כדער (מיסונק בר (גם-ק"ט בר ובה ל (מ) (בה לו לו לה מיד (מ) קונן (מ) (ובסנות ק" ווגם בטות!! בסקופה נמום פי הופק גף פני: מוסה עו מוני בסבה הופי

הנהות הב"ח

(מ) הוס' דיה מומיל וכי נפי ניפא לפנין מלאכה וממאי שרי! וכן דיה שאני וכי מין מישור נפשית מיל ומיפת מישור

גליון הש"ם

נמ' התשחר שלום לדכו. כריף וכיפים ליכם להם יסממר שנים לרכו שם התלמד חבר הה. פיין קדומין ד' מיי פיים מוט' דים בלון: עם וכודה בייו הות ב' שנם ד' פ' נינ נופיי ד'ק

מוסף תוספות

א בחוםי ריים כתב, וכן הוא וראי (דהלכתא כרב) מבה שחקם ממוקים כין השריבנו לתמלח צובית וכן קרים שלא תקנו בשל שחרית פיים דקייל תפלת צובית רשות.

מוסף רש"י

רתלמיד חבר הוה. סמט נשיפו פולו פומר ממט דנר למד לו יומר ושיובין טנו. מי כדלה, מעם למת ממקפרו פמים כענים ומפסלל רכ פל פנת מכעדי זים ולמנד לים רכ יופים לוכ כי כולם כו סמלפסו תפקלה פלך שנה ושוניו ביו הפלה עוציה רשותי משר שים נעוד הקפר פלנים ולמורים פלין מנכנין מורשן מצח זון. בעלי חדיפין מנות הלוד ממנים מלוחים מנינים, מלודי ממנים מלוחים ממלומה של מורה ובכודות לון, יכול וחדי לחבודים את המת, כייני יכול לסכנוים ולימנ המת, פיפי ישל מספים המת לו לפנתי (20). היאך ישיל החי להבחים את חחי, חלי ק לפנתי ומחלב כי (20).

רב ניסים נאון

א**פר** דבא (כר) להויג וקודם שבר דבה (כד) להדינ וקדם, בירה. אינה בנידה. אינה מלוים הנו אמר רי יהושע כן לוי משום בר קוות בנועלה חיו והוצין כר ראו שארן הובר צומה כר ראו שארן הדבר צומה התידו להן חמי שבריא ופניין התידו להן חמי שבריא ופניין דינה בטקומה פוסרת תחיפטי בכאן כי רבי שהופלל של שבח בעוב שבח כבר קיבלה לשבת פילויה ואיחיים לשבות ובאסרו שליו החמין לרחרן בהן ולא נבנס בנטיחן אלא להדים בלבד וזה המששה הדינה לפי מה שיש בהלכה שהוברצה אפרו להן להרינו

N/J/ בריה בעידה בבנודהו בעריה. האי דבעריה ביאש הענה שנוי הוא בעולק אם אינן מכירין אותו ווף נונו ויאון ועוד כאו שנים ח הכנהיא ושירקו רבני משרבא (הלכה ה) הנו (כפסורים כסרק המידו (ציל בהשנית פיד היא) נוסיתן הלכו המינו את די אלפוד כ מינו יו שנו הנושלה כל השפי שיבה הזהר יו ליקבאי השב הצטנט הצמבר או שהוא בן היו יותר מבני אלא שימוב בן נודלים יומי ממני אפיר אודם כל אנתרות שמפור אתם שיש כל יישר להתלח בה נמה היותר יותר של כל אלפוד כן צוריה שהיה עשיר לעמרות

הכפורים שמל להיות במשבועך:

בככורום. במקכת בכורות (דף לו.):

כמעפה דרכי לרוק. כנכורות

הות, רי לדוק הום ליה כוכרת ולמר

ליה רכן גמליאל לרי יהושע עמוד על

רגליך כר כי הכמ: פא ונעכרים. נואו

ולא אחורי רצו. פירם רש"י משום יוהרם וים מפרש שנרסה כנגד רבו. מצל רנו ומרסה כפילו הם שוים: פחורי רבו. נמי

שכם אמר ליה רכי ירמיה מי גדלח מן המלאכה הואיל וקבלם עליך שכם במפלמך: ולא אפר ליה פי כדיל פר. שמע מינה מלמיד חבר הוי לא "כנגר רבו ולא אחורי רבו ותניא רבי ליה: לבים פמרחן. פלקם דפחך אליעור אומר המתפלל אחורי רבו יוהנותן לחסר שנורו על הזיעה ועל הרחילה שלום לרבו יוהמחזיר שלום לרבו שיוהחולק נשנח כדחמר" נמסכת שנת נפרק על ישיבתו של רבו והאומר מידבר שלא שמע כירה שהפיקוה (די מ.) חלמח אע"ג מפי רבו נורם לשכינה שתפתלק מישראל דנלי לא כדיל מאיסורי שכח: אמר רכא שאני רבי ירמיה בר אבא •הדתלמיד חבר הוה לפויש. נכנם להזיע מחמת חום בית והיינו שדקאמר ליה רכי ירמיה בר אכא לדכ המרחן ולם משן עליו מים: וקודם מי בדלת אמר ליה אין בדילנא ולא אמר מי מרכ. עד שלה נארו על הזיעה. וככל דוכמה דהמרינן כדהמר רבה להדיע בריל מר ומי בדיל והאמר רכי אכין פעם כר מהכא אמריגן: לככרויי פלי. אחת התפלל רכי של שבת בערב שבת ונכנם לעשן אותן בנפרים לאחר שהמפלל למרחץ ויצא ושנה לן פרקין ועדיין לא חשכה של שנם בערב שנת: משוחה הוהי. ייאמר רבא ההוא דנבנם להזיע יוקודם גזירה לא קכל עליו הוספם שכת משעת חפלה מדעת שלה יום המעוען היה וכסבור הוה איני והא אכיי שרא ליה לרב דימי בר ליואי לכברויי סלי ההוא ימעותא הואי ומעותא משכה ופחר כך זרחה ממה: סופיל והפפלנו הספלנו. ולח הלריכם מי הדרא והא אמר אכידין פעם אחת נתקשרו נהתפנו משחחשך חומה פפנה היה. שמים בעבים כסבורים העם לומר חשכה הוא יחערים שלח היותרו במלחכה החם הוח ונכנסו לבית הכנסת והתפללו של מוצאי דלא לעבור על ד"ח אכל לענין סוספח שבת בשבת ונתפורו העבים חרתה החמה מע"ג דבטעות הוה תוספת הוא ע"י ובאו ושאלו את רכי ואמר הואיל והתפללו מפלה הוחיל וחמר מפלה קבלה היח: התפללו שאני יצבור דלא ממרחינן להו: א"ר בעלי פריפין. חכמים המולחים זה חייא בר אבין רב צלי של שבת בערב שבת חת זה בהלכה: פיפד יכול פתי לפכחים מם המי. על כרחי מני לריך להודום רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת כשבת רב שממרתי לי רשות: המורנתן. שהיה צלי של שבת בערב שבת אומר קרושה על הכום או אינו אומר קדושה על עומד לפני רכן גמליאל ותשמיע הכום ח"ש ראמר רב נחמן אמר שמואל "מתפלל אדם של שכת בערב שכת לרכים אם הדרשה מפי רכן גמלישל: ואומר קדושה על הכום והלכתא כוותיה רבי יאשיה מצלי של פוצאי שבת מפוד. שתוק: פשפקר. שנה שעברה: בשבת אומר הבדלה על הכום או אינו אומר הבדלה על הכום ת"ש ראמר ברפת בפנה. במסכת רפש השנה (דף כב.) שאמר לו גחר אני עליך שהכם אלי כמקלך וכמעומיך כיום

רב יהודה אמר שמואל ימתפלל אדם של מתצאי שבת בשבת ואומר הבדלה על הכום אמר ד' זירא אמר רבי אםי אמר ר' אלעזר א"ר חנינא אמר רב בצד עמוד זה התפלל ר' ישמעאל כר' יוםי של שבת בערב שבת כי אתא עולא אמר בצד תמרה הוה ולא בצד עמוד הוה ולא ר' ישמעאל ברבי יוםי הוה אלא ר' אלעזר בר' יוםי הוה ולא של שבת בערב שבת הוה אלא של מוצאי שבת בשכת הוה: תפלת הערב אין לה קבע: מאי אין לה קבע אילימא האי בעי מצלי כוליה ליליא ליתני תפלת הערב כל הלילה אלא מאי איז לה קבע כמאן דאמר ייתפלת ערבית רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן נפליאל אופר חובה ר' יהושע אופר יירשות אפר אביי הלכה

ונעביר חותו מן הנשיחות: בעל מעשה פום. והוה ליה לרבן גמלימל לערם כדברי האומר חובה ורבא אמר יהלכה כדברי האומר רשות. ת"ר מעשה טפי: לים לים וכום פבום. הדילמה בתלמיד אחר שבא לפני ר' יהושע א"ל תפלח ערבית רשות או חובה אמר שנים ליה רבן גמליחל: משפכרין לך. יורידוך מן הנשימום בשכיל מחר: ליה רשות בא לפני רבן גמליאל א"ל תפלח ערבית רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר' יהושע אמר לי רשות א"ל ייהמתן עד שיכנמו כעלי תרימין לב<mark>ית</mark> <mark>המד</mark>רש כשנכנמו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או <mark>הובה א"ל רכן נמליאל תובה אמר</mark> <mark>להם</mark> רבן גמליאל להכמים כלום יש ארם שחולק ברבר זה אמר ליה ר' יהושע לאו א"ל והלא משכך אמרו <mark>לי</mark> רשות אמר ליה יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך עמר רבי יהושע על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מ<mark>ת</mark> יכול החי להבחיש את המת ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה רבן גמליאל ישב ודורש ור' יהושע עומר על רגליו עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן עמוד ועמד אמרי עד כמה נצעריה וגיזיל בר"ה אשתקד צעריה בבבורות במעשה דר' צדוק צעריה הכא נמי צעריה חא ונעבריה מאן נוקים ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה הוא גוקמיה לר' עקיבא דילמא צעריה תא ונעבריה מאן נוקים ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה הוא גוקמיה לר' עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה וכות אבות אלא נוקמיה לר' אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשי<mark>רי</mark> לעזרא הוא חכם דאי מקשי ליה מפרק ליה והוא עשיר ראי אית ליה לפלוחי לבי קיםר אף הוא אול ופל<mark>ח</mark>

כמשמחוה לרט: והגותן שלום לרכו וחפחיד שלום. יוהרא הוא: שנום לרכו. כשלו כל אים שלום עליך ולא אמר לו שלים פירום כשלר בני אדם שאינו אומר שלים עליך רבי והיינו דאמרים - עליך רבי: והיינו רקאפר ליה. אותו היום שהמפלל רב של שכם בערב (כדק דף פג:) כדי שלילת חלמיד לרב לי נמי ההום לכתחלה קלמר

וכמלמיד חבר דשרי ככל הני דלקמן: הואיל וחתפלדו ובוי. הכא נמי ניתם שולענין ואו חותרא

וממחי שרי לים ובקונטרם פי' בפנים המר: שאנ" צבור. הע"ג דלה מקה זמן אמין ום חיפורה חיפור בעשיים מלפסה פף על גב דעעותה הוה: צלי של מוצאר שכת וכוי. יש נומר דהכח מיירי שים לו נורך מנוה

לעשות בתולחי שבת כנון ללכת למול מינוק ולם יהיה לו יין להבדלה אם לם יקדים דודמי נריך להוסיף מחול על הקדם דמורייתה אכל בחנם לה ופשיעה שלה היו ממהרים להכדיל ולהמפלל של מולחי שכת כשכת דגם

במלאכה אפור עם משיכה: הלכה כדבר האופר רשות. למר דוקם רשות מלמ כדפרישים לעיל ודי ם.) ולכך נקרם רשות לבטלה עבור מנוה אחרם

השוכרת: והלכתא כוותיה דרב. ונוסה דלכך חקנו פסוקים

וקרים בין נמולה למפלה דרשות הימ":

ומי פומי לפיל ד: דייה אמר ריין: 351

והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש ליה אתו ואמרו ליה ניחא ליה למ<mark>ר</mark> דליהוי ריש מתיבתא אמר להו איזל ואימליך באינשי ביתי אזל ואמליך בדביתהו אמרה ליה

בו א מיי ניה מהל כים הלכה ו פתו כפון ינ מונוע חוד פי ל ספיף כד שוקיים ושים עדי ל מקוף לד בדי ב תייי אס סלי כ מתו עשון יג מומים יודי עד בתו ב תייי אס סלי כ מתו בתו ב תייי אס סלי ב מתו בתו ב תייי אס סלי ב מתות בתו ב תייי אס סלי ב מתות

בם פכ" כ (גן: בו ד פר 20 פלנה כי מושים שם פפר כד: בז ה מיר שם פושים פרס פרשן ל פפיף כס: בח ו ז שרע לים פרמן ושג

מנף ד: במ ח מיי דיו ממנים חמלם כל ז ופרים ממנים פנו א' יים מתו כמן כנו מור פריע לדם כד רמו ספיף כ: ל ט פרי המנג 20 מור פרים מרא פר לצ מפיף ג: לא י פרי פיג משלבתו מפלב

יום מוסד: לב כ מיי שים מסלי המלכ מלכם ו ופיג סלי ו ו ופים כלכם ע סמג פגדן יע מור מיים קר ולה ולה ולה ולה

רבינו תנואל

מוקשה חפלת מנותו לחמיד של בין השבים אלא לקטות שנגמר חכון הפילוד קטוח לפנין זנר. ותו הא ראמר רי |אלינורן הצופה הפילות קבב |אלינורן הצופה הפילות קבב אריכהן הצוכה השירות קבל אין תפילונו ומשונים, אוקסות אביי כי אבין זרי חנינה בר אבין כל שאינו מחמלל עם דמיוםי חמה, ואמר כי חייא בי אבא א"ר יחשן מבוה לואנונלל עם דמותני מבוה לואנונלל עם דמותני משש שעות ובחבה ולמעלה צד הצרב, מאן דמצלי (להן מפלג מנחה קמנה ילמצלה מפר צריף, וכלבר שלא ירוח

את השינה, נוהאופר רבר שלא שנוע וְישָׁבּשׁר ליה ובי יוביה בד אבא לרב מיבולת. בין דאה מכלי של שכח מבער יום אי בילה יקבלה שבה מידה האיל בידלמאן, ווקדם מידה האי, עיר פי יידו שכת מו אן, מעם אחת מוקשיו שמים בשנים כמבורים העם לומר בשנים כמבורים העם לומר השכה היא הכנש לכיח הכנסה ההפללו של מיצאי שכת כשפת התפידו הבכים הדותו החמה זכרי, מישה דרותו (חומה הכר), משנה היה בימי אבותינו הקרומים זיל, מעם אחת שרב שכת היה יום המצונן, ובשבחין הצם שחשיבה והדליקי את הבירות, ולא הספיקי להתפלל מנחה עד שנשכה הדודו תחשורו העבים וראו השפש, לכבות. ושאלו לחכפי וביור לכבות, ופאולו לחבניי הדוד בתוח מסרין לחולק ללפנית פלאבי, פשום שכבי קבלו צ'יום את חשבת אכל שא אינו בתו מופין לחולק ע אונו, אבל באוד נו שוחליק לכם שכת אמר לינג כד ללחמיף צליז שכן, ואפילו אם כבת אמר לעולכוו לינג אם כבת אמר לעולכוו לינג

בי עד כת אותר ליכול וליכו בי עד כתבי שטת, אבל איש מותר מותר לושליק גד אות. תיש דאמר רב נאמן אמר שמואל מחפלל אדם של שמה בשרב בשבו תשבי קודשה של חמו חרי. רוך עלהה שמשנה זו, כל תמתולל של שנה בעדב שמת מיקשו בלא משנת, חייב לשכות ממלאכי כיד, שכבר קבל עליו את השכון ושמישין מחול על הקישו, היו כשני כדל מקדש, השני בדרוץ לא תשכה ללי שכת. בין המאלל שמתה עשור ביכוח של מתוח שכו בעבות חשי הוכי הבילה על המום מיר, חשים כן שמר במלאכה עד שתוחקר, ממי אפירו אייה או אמכר ביכוח של מינות שול בינו של לא בינו בינות בינות בינות בינות בינות בינות השלה או בירות מינות בינות מינות בינות השלה בינות מינות בינות הוכי באמרי הוצלה אפירו אייה או אמכר בינות בינות או בעצה או מעם לאפין מצאן העני המום להובי הוצלה על אם נות להוצלל, נשיח עליו חבבו בינות להוצלה על אליה הלמות בינות בינות בינות בינות בינות בינות בינות בינות הוצלי בינות בינות הוצלה על אם מני להוצלי בינות בינות בינות בינות בינות הינות בינות ב בתפילון מרבית כדבן נכליאל ולדה הלכואה כחודה. (היה פליד) פ" שלוא נות להתפולל אבל אם נות להתפולל, וניסיח פיו חובה התפור לבטלה. הנו רבון מעמה בלשני היות יובע לעד רי הוישט, אול הצלח שביח רוחת ור ביותר בקידון מערוק מרביתים שאם האור די יותשע רפות. בסקים שלא בנול להתפול כלל, המור ולמיד הוא שלא ריקיד, וכיסשאל רבן במליאל כלל החוד מולמי הוא שלא ריקיד, וכיסשאל רבן במליאל מורה שירות רפות אות הפיבור יי הואש לא. מקב שני שהיה אותר ברותר שמטר במליאל מריכין אנו לידון אחר בל בית רין שבטר ביתה מישר. ללא מורה שירות רפות אלא במקים שלא אותר להתפולל השליח העוברת כלל, למידן אותר כל בית רין שבטר בייתה מישר. ולא שר שירות המישר אותר היותר אלא במקים שלא אותר להתפולל השליח העוברת כלל, למידן אותר די היותר שלא אותר היותר אותר במקום שמנה, כי דוביד במקום שמנה, כי דוביד במקום שמנה כי דוביד במקום מעובר היותר במקום שלא אותר שירות היותר היותר שלא מותר היותר להיותר בל היותר למידא שהיה הלמידה, מצוי של בנותר להוא מותר היותר מתור אום מושרים במטורים וכן משרי להבותר בל הוותר למידא שהיה הלמידה, מצוי שלהיות להוותר בל בותר היותר משום בל בנים האבור.

Berachot 27b

We learnt in a baraita:

A student came before Rabbi Yehoshua (Yehoshua) and asked him, "Is the evening tefilah optional or compulsory?"

He replied, "Optional."

He came before Rabban Gamaliel and asked him, "Is the evening *tefilah* optional or compulsory?

[Rabban Gamliel] replied, "Compulsory."

"But," said the student, "did not Rabbi Yehoshua tell me that it is optional?"

Rabban Gamliel said, "Wait till the champions(1) enter the beit ha-midrash".

When the champions came in, someone rose and inquired, "Is the evening tefilah optional or compulsory?"

Rabban Gamaliel replied, "Compulsory." Rabban Gamaliel said to the Sages: "Is there anyone who disputes this?"

Rabbi Yehoshua replied to him, "No."

He said to him: "Did they not report you to me as saying that it is optional?" He then went on: "Yehoshua, stand up and let them testify against you!"

Rabbi Yehoshua stood up and said: "Were I alive and he [the witness] dead, the living could contradict the dead. But now that he is alive and I am alive, how can the living contradict the living?"(2)

Rabban Gamaliel remained sitting and expounding and Rabbi Yehoshua remained standing, until all the people there began to shout and say to Huzpith the turgeman, (3) "Stop!" and he stopped.

They then said: "How long is he [Rabban Gamaliel] to go on insulting him [R. Yehoshua]? On New Year last year he insulted him;(4) he insulted him in the matter of the firstborn in the affair of R. Zadok;(5) now he insults him again! Come, let us depose him! Whom shall we appoint instead? We can hardly appoint Rabbi Yehoshua, because he is one of the parties involved. We can hardly appoint Rabbi Akiva because perhaps Rabban Gamaliel will bring a curse on him because he has no ancestral merit. Let us then appoint Rabbi Eleazar ben Azariah, who is wise and rich and the tenth in descent from Ezra. He is wise, so that if anyone puts a question to him he will be able to answer it. He is rich, so that if occasion arises for paying court(6) to Caesar he will be able to do so. He is tenth in descent from Ezra, so that he has ancestral merit and he [Rabban Gamaliel] cannot bring a curse on him."

no halachah about which any doubt existed in the Beth ha-Midrash which was not fully elucidated.

Rabban Gamaliel also did not absent himself from the Beth ha-Midrash a single hour, as we have learnt: On that day Judah, an Ammonite proselyte, came before them in the Beth ha-Midrash.

He said to them: Am I permitted to enter the assembly?

R. Yehoshua said to him: You are permitted to enter the congregation.

Said Rabban Gamaliel to him: Is it not already laid down, At Ammonite or a Moabite shall not enter into the assembly of the Lord?

R. Yehoshua replied to him: Do Ammon and Moab still reside in their original homes? Sennacherib king of Assyria long ago went up and mixed up all the nations, as it says, I have removed the bounds of the peoples and have robbed their treasures and have brought down as one mighty their inhabitants;¹¹ and whatever strays [from a group] is assumed to belong to the larger section of the group.¹²

Said Rabban Gamaliel to him: But has it not been said: But afterward I will bring back the captivity of the children of Ammon, saith the Lord,¹¹ so that they have already returned?

To which R. Yehoshua replied: And has it not been said, And I will turn the captivity of My people Israel, and they have not yet returned? Forthwith they permitted him to enter the congregation.

Rabban Gamaliel thereupon said: This being the case,¹² I will go and apologize to R. Yehoshua.

When he reached his house he saw that the walls were black.

He said to him: From the walls of your house it is apparent that you are a charcoal-burner.

He replied: Alas for the generation of which you are the leader, seeing that you know nothing of the troubles of the scholars, their struggles to support and sustain themselves!

He said to him: I apologize. forgive me.

He paid no attention to him.

Do it, he said, out of respect for my father. He then became reconciled to him.

They said: Who will go and tell the Rabbis?

A certain fuller said to them: I will go.

- 19. I.e., R. Eleazar b. Azariah.
- 20. The Rabbis did not want Rabban Gamaliel to be restored, being afraid of his autocratic disposition.
- 21. I.e., a priest, son of a priest, sprinkle the water of purification. The reference is again to Rabban Gamaliel who had an hereditary claim to the presidency.
- 22. And not living water as required, v. Num. XIX, 27.
- 23. And not from the Red Heifer.
- 24. I.e., on R. Eleazar b. Azariah. Lit., 'we will rise early to his door'.
- 25. V. e.g. Yoma 22b.
- 26. Hag. 3a.
- 27. Who asked the question about the evening Tefillah.